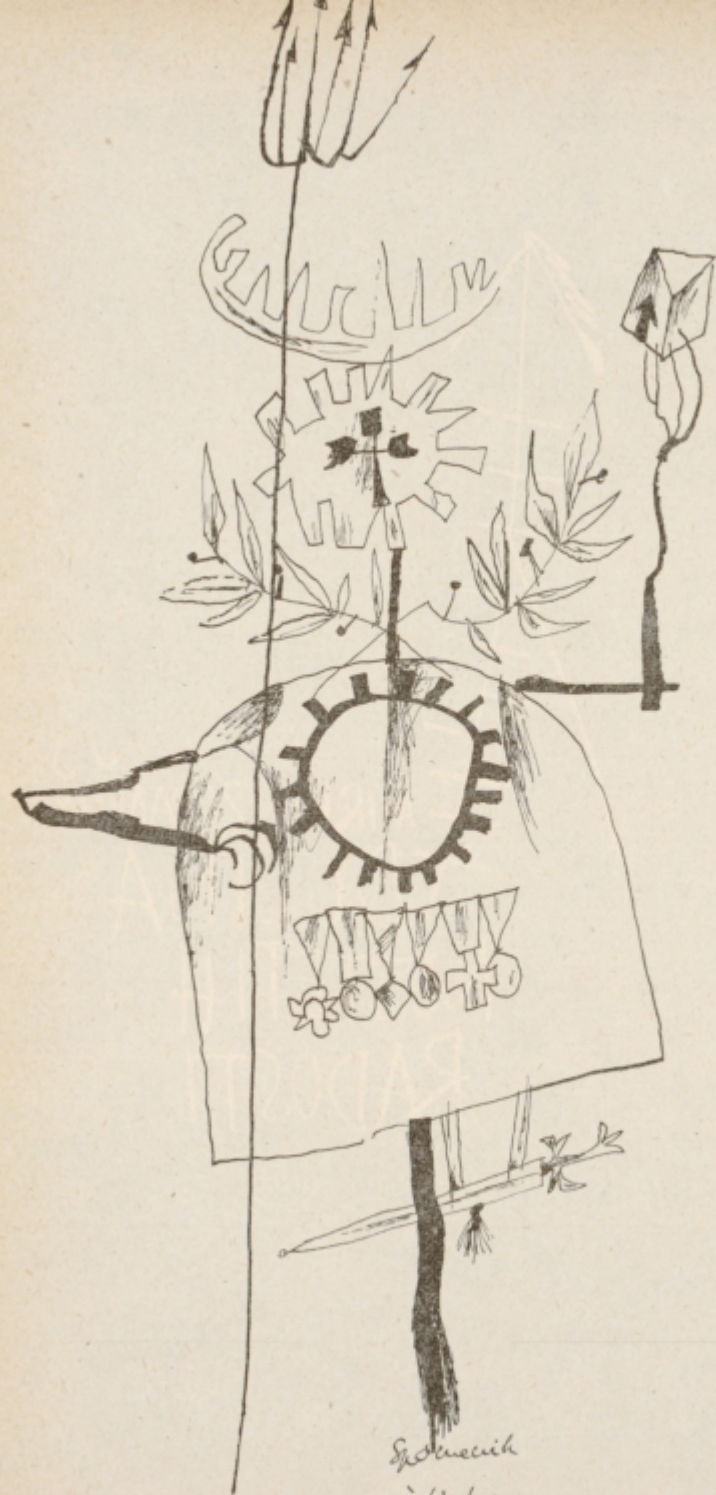

MIRKO ZUPANČIČ
DOLINA
NEŠTETIH
RADOSTI

S. G. M.
me lihe
1964.

OSEBE

MILENA
 ANDREJ
 PETER
 OSREDEK
 GOVORANCAR
 PENTLJA
 OSUŠEK
 OSREDKARICA
 GOVORANCARKA
 SVIGAVEC

DOLINCI IN DOLINKE

PRVI DEL

Na klopi sedijo znameniti Dolinci: Osredek, Govorancar, Pentlja, Osušek. — Časopisi zakrivajo njihove obraze in telesa.

Osušek: Nenavadno.
Pentlja: Kaj?
Govorancar: Pa so ga le.
Osušek: So ga.
Pentlja: Eliminirali?
Osušek: Odstranili so ga.
Pentlja: Mislite, da so ga res?
Govorancar: Zapisano je, da so ga.
Osredek: Če je to res, se bomo znašli v novem položaju.
Osušek: Vertikala bo zamenjala horizontalo.
Pentlja: Morda bomo srečali celo kakšno diagonalo.
Govorancar: Na takšno možnost smo zares pozabili.
Osredek: Mižali smo, še mižavci ne bi tako mižali. To se nam bo otepalo.

Odložijo časopise in nadaljujejo s pogovorom. Vstane Osušek. Mož je dolg in suhljat.

Osušek: Kaj pa zdaj?
Pentlja: Občestvo!
Osredek: Kaj mislite?
Pentlja: Občestvo mislim.
Osredek: Ima to kak pomen?
Pentlja: Ima. Pomeni živahno menjavo funkcij in položajev.
Osredek: Tudi moj sin je že precej razvajan. Hrepeni kvišku.
Pentlja: To je vsekakor stvar srca.

Vstane Pentlja. Ona je v okroglih letih.

- Govorancar:* Ni točno.
- Pentlja:* Danes je vse mogoče.
- Govorancar:* Z ozirom na občestvo ni točno. Poznamo občestvo kot kolektiv, poznamo občestvo svetnikov, poznamo občasnost občestev in tako naprej. — Občan je prebivalec občine, obcestnik je tisti, ki prebiva ob cesti, občepi tisti, ki ni za občestvo, in tako dalje. Še posebej moram reči, da občevanje ni isto kot občestvo in da se fenomenologija občestva vzdržuje samo na znamenitih tradicijah, ki pa so z ozirom na današnjo situacijo neadekvatne. Danes je treba pogledati v bistvo bivanja, da se kot občestvo lahko sploh omogočim. Kajti če se ne-omogočim, sem lahko za zmeraj onemogočen.

Vstane Osredek, ki ima dostojanstven videz.

- Osredek:* Preveč sedeti ni zdravo.

Vstane Govorancar. Mož veliko govori in malo misli.

- Govorancar:* Bistroumna misel. Kajti menjava stališč in položajev je bila terapevtsko izhodišče starega Paracelsusa.

- Osušek:* Ampak navzlic občestvu in Paracelsusu nas je nekoliko strah.

- Osredek:* Situacija je precej zaprta.

- Govorancar:* Vakuum.

- Osredek:* Huje, mnogo huje.

- Govorancar:* Situacija je neobvladljivo zaprta.

- Pentlja:* Potemtakem je res eliminiran?

- Osušek:* Kaže tako. Kaže, da je že bivši.

- Osredek:* Nekdo, ki je bil, a ga nenadoma ni več.

- Govorancar:* A vseeno ne kaže obupati.

- Osredek:* Nekako se bomo že izmazali.

- Govorancar:* Imamo vendar strukture.

- Osredek:* Pa mehanizme!

- Osušek:* Ti bodo rodili novega Načelnika.

- Govorancar:* Toliko je svetinj, da ne kaže obupati.

Osušek se nenadoma zamisli.

- Osušek:* Kaj pa, če so časopisne informacije napačne!

- Pentlja:* V tem primeru bi utegnil seveda še biti.

- Govorancar:* In če bi bil, pa bi vedel za našo misel...?

- Osredek:* Če bi zvedel, da ga ni več?

- Govorancar:* Če bi zvedel, da ga ni več, bi utegnil podvomiti v našo lojalnost.

- Osredek:* To pa bi bilo zelo neprijetno.

- Govorancar:* Previdnost je tedaj utemeljena.

- Osušek:* In strah tudi. Strah vnaša v delovanje mehanizmov in struktur določeno trepetanje.

Govorancar: Denimo takole: Še je, a ve za naše mnenje, da ga ni več. Kaj potlej?

Vsi se globoko zamislijo. Ponovno razgrnejo časopise.

Osušek: Ja.

Pentlja: Ja!?

Govorancar: Aha.

Osredek: Torej?

Osušek: Če bi nas bilo več, bi se bali nekoliko manj.

Osredek: Majhna je naša Dolina.

Pentlja: Kaj bi šele bilo, če bi bila velika.

Govorancar: Različne so možnosti, kajti naši paragrafi predstavljajo izum visoke napetosti. Fenomenologija juridičnega ključa vsebuje spektrum barvnih nians, ki so za kultivirano osebnost pravi simpozij poezije. Denimo: nekdo de iure ne eksistira več, čeprav de facto še zmeraj hodi po cesti.

Osredek: Pravno ga torej ni več?

Govorancar: Tako se da sklepati, kajti časopisno je tudi eliminiran.

Osredek: Strukturalno in institucionalno je zamrznil.

Govorancar: Njegovi mesečni dohodki so pod plafonom mehanske proizvodnje.

Pentlja: To pomeni, da ga ni.

Osredek: Kaže, da se je res tako obrnilo.

Govorancar se nenadoma sprehodi. Vse kaže, da ga je pobožal navdih.

Govorancar: Njega ni. Dobro. On je bivši. Ampak povsem le ni mogel izginiti.

Osušek: Morda pa je za njim ostala kakšna sled, ali vsaj senca nečesa bivšega?

Osredek: Ta možnost obstoja.

Pentlja: Kak vplivček se je morda le pritihotapil do nas.

Osušek: Vplivček. Lepo povedano. Vplivček ne zveni nevarno.

Govorancar: Trenutek! Kolikor je on zares in popolnoma bivši, bi lahko celo iskanje njegove sence in njegovega vplivčka sprožilo določena sumničenja, to pa bi spet povzročilo naknadne strukturalne neprijetnosti in bi omajalo stabilnost naših položajev.

Osredek: Smo tedaj v povsem nestabilnem položaju. Brez slehernih direktiv, ali vsaj namigov.

Govorancar: Kaj potemtakem storiti?

Osredek: Kaj storiti?

Vsi skrbno zložijo in pospravijo časopise. Osušek se prime za želodec.

Osušek: Neprijetno.

Pentlja: Želodec?

- Osušek:* Slaba vest. — Menim, da bi le pogledali za tisto senco.
Pentlja: Težko bo kaj.
Osredek: Ravno zdaj mi družinica tako lepo brsti. Imam pa tudi neprijetno okvaro na ledvicah.
Govorancar: Z mano se dogajajo podobne stvari.
Osredek: Človek gloda, gloda. Vzpenja se, kakor mravljica znaša vkup svojo srečo, sešteva svoje položaje.
Osušek: Svet je postal zares tesnoben.
Osredek: Na vrhu je tako malo prostora, da lahko stoji človek samo na eni nogi. Nemoralno bi bilo, če bi si odgriznil še tisto.
Osušek: Takole mislim: zavoljo krajčka vesti bi se le ozrli za senco. Saj je ne bi prijeli, samo od daleč bi se ozrli.
Osredek: On je bivši. Nekdo, ki je bivši, ne more puščati za seboj sledi ali celo sence.

Osušek nenadoma zakriči.

- Pentlja:* V imenu vseh pravičnih Dolincev vprašam: kaj se je zgodilo?
Osušek: Senco vidim. Koraka.
Osredek: Senca ne more korakati.
Osušek: Koraka. Čisto blizu je že.
Osredek: Mirno! Mižite!

Vsi ubogajo povelje.

- Osredek:* Ne smemo gledati. To je metafizična provokacija. Če bi kdo videl, da gledamo senco, nam bi ta privid odgriznil še zadnjo nogo. Sence ni, samo mi smo tukaj. Samo mi!
Govorancar: Zaman se trudiš, senca! Mi te ne priznamo.
Osušek: Ne vidimo te.
Osredek: Ne reži se, senca. Ne slišimo tvojega smeha.
Pentlja: Ne buli v nas s steklenimi očmi!
Osušek: Pusti nam sonce, da nas ne bo strah.

Dolinski veljaki se stisnejo v klopčič in vztrajno mižijo. Mimo pride vagabund-ska dvojica: Milena in Andrej. Milena pelje voziček, do vrha naložen s pisanimi predmeti, pregrinjali različnih barv, lonci in drugo ropotijo. — Ko zagledata nenavadni prizor, nista prav nič prese-nečena.

- Milena:* Takšni so torej tvoji Dolinci?
Andrej: Povedal sem ti.
Milena: Zdaj verjamem, zdaj vem, da bo prevara uspela.
Andrej: Tiho. — Petra še ni.
Milena: Takih primerkov pač ne srečaš sleherni dan.
Andrej: Verjamem.

- Milena:* Njihova figurativnost je naravnost izjemna. Kako stojijo, kako se vsi nečesa boje! Kompozicijsko so brez napake.
- Čuje se žvižg.*
- Andrej:* Gre!
- Milena:* Obljubljam ti ljubezen. Veliko, neskončno ljubezen. Samo da nama bi uspel ta podvig.
- Pride Peter. Je mlad in nekoliko zasanjan fant.*
- Peter:* Pozdravljen!
- Andrej:* Potihoma. Glej jih.
- Peter:* Brez skrbi. Ti se ne bodo premaknili, ne bodo pogledali, nič ne bodo slišali.
- Andrej:* Spoznaj še njo, Mileno.
- Peter:* Pozdravljena. — Prave oči imaš, z zrakom in soncem so prepojene. Veselje bo igrati s teboj.
- Milena:* (*Andreju*): To je tvoj brat?
- Andrej:* Peter.
- Milena:* Pa tu, v Dolini živi?
- Andrej:* Živi.
- Milena:* Hvala za vzpodbudne besede. Všeč si mi. — Kdaj bomo začeli?
- Peter:* Čimprej, kakopak.
- Andrej:* Si vse premislil?
- Peter:* Sem. Razen tega sem prepričan, da bodo imeli vse, kar bodo videli v naslednjih urah, za slabo znamenje.
- Andrej:* Potemtakem jim lahko nastavimo vabo?
- Peter:* Lahko. Še naključja bodo sprejeli tako, da bodo nam v korist.
- Milena poišče na vozičku star ženski šolen in ga napolni s sadjem. Postavi ga na vidno mesto.*
- Milena:* Lep je videti, kajne? To sliko bi lahko imenovali: tihožitje z velikanom.
- Andrej:* Mudi se, ne smemo zgubljati časa.
- Milena:* Le brez skrbi. Če ta fant že nekaj let živi v Dolini, je gotovo izučen v kovanju intrig. Prepričana sem, da je izumil intrigo brez napake.
- Peter:* Upam. V jezi je človek iznajdljiv. Poglavitno je tole: začeti in končati moramo o pravem času. Vmes bodo dogodki sami povedali svoje in se obračali, kakor se jim bo prileglo. — Zdaj pa hitro stran. Bomo videli, kaj bodo prinesle limanice.
- Odidejo. Dolinci počasi prihajajo k sebi.*
- Osušek:* Nekaj je bilo.
- Osredek:* Nekaj je ropotalo.
- Pentlja:* Ropotanje je prispelo in ropotanje odšlo.

Govorancar: Senca ne ropota.
Osušek: Meni pa se je zdelo, kot bi nekaj pozvanjalo.
Pentlja: Kot bi nekaj na glas kričalo.
Osušek: In potem spet šepetalo.
Govorancar: Morda je bil — On.
Osušek: Mižimo.
Osredek: A, tisti? On?
Pentlja: Tisti. Bivši on.
Osušek: Morebiti nam je hotel povedati, naj se ne prenačimo v sodbi. Morebiti še ni eliminiran.

Vsi v zboru vzdihnejo.

Pentlja: Le kdo lahko tale hip ugame resnico.
Osušek: Pa mižimo. Mižimo. Nič ne bomo krivi, če bomo mižali.
Osredek: Četudi ni bil on. Nekaj narobnega je šlo mimo. Vem. Voham.
Osušek: Daj bog, da bi bila blizu kakšna oblast!
Govorancar: Tudi jaz voham. Po starih konjih, po gnilih metlah smrdi.

Pentlja zakriči na ves glas. Osušek je čisto prestrašen.

Osušek: Ali je spet senca?
Pentlja: Ne govorite o metlah! Metle pometajo!
Osredek: Pst! — Primite se za roke.
Osušek: Za roke?
Pentlja: Samo to?
Osredek: Idejo imam. Za roke se primite in mižite. Jaz vas bom vodil.
Pentlja: Saj bomo vsi skupaj padli. Eden mora gledati.
Osredek: Jaz bom čisto narahlo odprl levo oko. Nič določenega ne bom videl. Samo toliko bom odprl levo oko, da ne bomo padli. Obljubljam vam, šli bomo mimo vseh senc, nedolžni, kot botanični vrt.

Vsi upoštevajo Osredkovo idejo. Previdno korakajo, sledijo si v varnem zaporedju. Osredek nenadoma obstane. Opažil je šolen s sadjem in si ga prav od blizu natančno ogledal.

Osredek: Zdaj nimamo več opraviti s sencami. Srečali smo se s konkretnimi stvarmi.
Osušek: Joj, moje slutnje! Slutnje poloma!
Pentlja: Je kaj groznega?
Osredek: Odprite oči. V tem primeru ne morem odločati sam.
Pentlja: Nimam korajže. Ali je — On?
Govorancar: Mi pa smo ga že eliminirali.
Osušek: Prenaglo smo sodili.
Pentlja: Lahko bi malce potrpeči.

Govorancar: In nekoliko bolj povohljali.

Osredek: Odprite oči!

Vsi mižijo.

Osušek: Jaz bi nadaljeval pot kar sam. Prisezem, da bom ves čas mižal.

Pentlja: Če ste Vi, če ste On, če ste Načelnik, mi nikar ne štejte tega v zlo. Ženske pač nimamo pameti. Prej bi pospravila vse kure z dvorišča, kot bi zoper vas spregovorila eno samo hudobno besedo.

Govorancar: *(v elementu)*: Neprenehoma smo čakali, da bi prišla kakšna oblast, da bi prišlo kaj zanesljivega, da bi prišlo nekaj, kar bi zadovoljilo občestvo. Zato pa smo ves čas spoštovali vašo globinsko kulturo. Če smo vas nenadoma proglasili za bivšega, so krivi samo ti nevredni časopisi, ki nikoli ne zapišejo nič določenega.

Osredek: Molčite!

Govorancar: Če so vas odstranili, če nenadoma niste več sedanji, če niste več vplivni, se morate pritožiti drugam...

Osredek: *(zakriči)*: Odprite oči!

Temu povelju se ne upajo upirati.

Osredek: Kaj vidite?

Osušek: Nič.

Pentlja: Kako lepo poje narava.

Govorancar: Nikogar ni.

Osušek: Vse je prešlo. Sence, slaba vest...

Pentlja: Kako osveščujoč je bil ta domislek z mižanjem.

Osušek: Vrnili se bomo popolnoma zdravi, brez strahu.

Govorancar: Pritiskali bomo na gumb, na pisalne stroje; skratka, vodili bomo narod in ustvarjali bomo veličastne načrte.

Osušek: Zdaj smo zares popolnoma mirni.

Pentlja: Zdaj vemo, da Njega ni več.

Osredek: Mirujte! — Na zemljo pogledjte!

Vsi strmijo v tla. Pentlja zagleda šolen s sadjem.

Pentlja: Kaj pa je spet to?

Osredek: *(pomembno)*: Tisto.

Osušek: Ženski čevelj in sadje v njem?

Govorancar: Slabo znamenje.

Obkrožijo šolen in ga ogledujejo.

Osušek: Joj, kakšna reč!

Pentlja: Kako velika reč!

Govorancar: Kako strašna reč!

Osredek: Provokacija! To reč bo treba sporočiti naprej.

Osušek dvigne šolen in ogleduje sadeže.

Osušek: Zdi se mi, da ni provokacija. Ta reč je bolj podobna tihožitju.

- Osredek: Morebiti. Ampak od kod je tole prišlo?
 Pentlja: Sadje že ni zrelo. Mislite, da to kaj pomeni?
 Osredek: Veliko, zelo veliko.
 Osušek: Potemtakem moramo začeti znova.

Govorancarja spet poboža navdih.

- Govorancar: Ze vem. Idejo imam.
 Pentlja: Oh, te ideje!
 Govorancar: Analiza. Božanska analiza!
 Osušek: Moja žena pravkar poučuje svojo najmlajšo hčerko. Hude reči bo mislila o meni, če se bom zakasnil.
 Pentlja: Kar pojdimo. Korakajmo. Mižimo.
 Govorancar: Mirujta. Zagotavljam vam: imam navdih, imam idejo. O sveta analiza!

Nehote se uklonijo zanosu svojega prijatelja.

- Govorancar: Vse, kar smo doživeli, moramo smotrno premisliti. Dogodke moramo osamiti, nato jih spet združiti, povzeti moramo iz njih nauk in ga nato spet pozabiti. Ovekoveti se moramo s spoznanjem. Kajti tisti, ki veliko ve, ni nikoli kriv. Imeti moramo pregled nad dogodki. Kajti tisti, ki ima pregled nad dogodki, se lahko še ob primerni uri umakne, ali pa se odloči kako drugače. Poglavitno pa je tole: kot dobri Dolinci se moramo kar naprej, iz dneva v dan, iz noči v noč odločati, kateri bo tisti rojak, ki mu bomo v jutrišnjem svitu zadrgnili vrat.

- Pentlja: Joj, joj!
 Govorancar: To, vidite, je analiza.
 Osušek: Zdaj razumem, zakaj jo imamo pri nas tako radi.
 Osredek: Analizirajmo. Naj svet ve, da nismo površni.
 Govorancar: To mora biti naše izhodišče.
 Osušek: Skrbijo me tisti odstotki Dolincev, ki ne bodo analizirali.
 Osredek: Nepotrebne skrbi! — Mehanizem mora delovati.

Govorancar je pravcati analitični cvetličnjak.

- Govorancar: Analiza zastavlja naslednje vprašanje: ali je ta kompetentni, vplivni na napotni Načelnik zares bivši, ali pa je morebiti še sedanji?

- Pentlja: To je vprašanje.

- Govorancar: Analiza meni, da se tukaj pričujoče osebnosti ne morejo odločiti brez predhodnih informacij. To pomeni, da bodo dogodke prizadevno preverile, jih akceptirale, ali pa se bodo primerno distancirale.

- Pentlja: (strmi): Kaj vse dožene takšna analiza. Povedati moram možu, že jutri se bo spoprijel z njo.

Osredek ni zadovoljen s potekom analize. Pokaže na šolen s sadjem.

- Osredek: Kaj pa tole?
- Govorancar: Tole?
- Osredek: Tole, ja.
- Govorancar: To je seveda že bližje področju fenomenologije.
- Osredek: (*zavpije*): Kaj je, vprašam!
- Pentlja: (*se prestraši*): Šolen.
- Osredek: Ne. To je mistika. Mistika se pojavi tako nenadno, da človeka osupne. Prav zato presega moč analize.
- Osušek: Ta svet je res poln protislovij.
- Osredek: Mistika tudi grozi. Nič ne vemo, od kod je to prišlo, ne vemo, kako se bo to razvilo. Lahko pa sklepamo s pomočjo intuicije. Takole: čevelj s sadjem je vizualno ponazorilo in je simbol. Čevelj je uporabno sredstvo pri hoji, a utegne pomendрати tudi kakšno živo bitje.
- Govorancar: Že razumem. — Kak večji čevelj bo pomendral nas, če ne bomo dovolj korektni.
- Osredek: Tako.
- Pentlja: Kaj pa sadje?
- Osredek: Sadje človek jé. Torej je simbol življenja. Živeti pa ne moremo brez služb...
- Osušek: Služb pa je tako malo.
- Pentlja: Dobrih služb je zares malo.
- Osušek: Človek se nehote komu zameri.
- Pentlja: In potem ne more več dohitevati mesne industrije ter raznih drugih proizvodnih kombinatov.
- Osredek: No, vidita. Navsezadnje sta le razumna človeka.
- Govorancar: Kakopak. Že od nekdaj je bil razum edini vodič našega življenja.
- Osredek: Biti, imeti, to je zdaj vprašanje. Biti, ni nič. Biti je lahko vsak učitelj. Imeti, to je vse. Imeti, potlej vladati; torej vse storiti za svoje Imeti. — Jasno?
- Govorancar: Jasno.
- Osredek: Torej?
- Govorancar: (*pokaže na šolen s sadjem*): Ker tole reč zdajle imamo, jo bomo lepo zavili in jo odnesli analizirat na pristojno mesto.
- Osredek: Točno.
- Pride Milena, za njo Andrej. Milena veselo in nekoliko koketno ogleduje to čedno bratovščino.*
- Milena: Pozdravljeni.
- Vsi so presenečeni, vsi so v zadregi.*
- Osušek: Zdelo se mi je, da se bo vse zamotalo.
- Osredek: (*Osušku*): Obvladajte svoje mišice!
- Milena: Ne bova nadležna. Vodo iščeva, menda je tu nekje studenec.
- Osredek: Tako? Vodo iščeta, studenec iščeta?

- Andrej:* Bajto sva našla brez težav. Vrata nekoliko škripljejo, ampak to bova že uredila.
- Pentlja:* (*strmi v Andreja*): Lepe zobe ima.
- Andrej:* Name mislite?
- Osušek:* Kje pa!
- Pentlja:* (*se rešuje iz zagate*): Ta naš pes, veste. Kadar zarenči, se kar sveti. Dolino straži s svojim poželenjem po kosteh.
- Milena:* (*se smeje na ves glas*): Zabaven, ta pes. — Lepa je vaša Dolina.
- Osušek:* Pokrajina pa taka. Sploh ne grize.
- Pentlja:* Glede pokrajine ste lahko zares brez strahu.

*Osredek hoče spet red v svojih vrstah.
Mileni in Andreju.*

- Osredek:* Kaj pa vidva pravzaprav počneta tukaj?
- Andrej:* Vljudnost ni vaša čednost, se mi zdi.
- Pentlja:* Vodo iščeta. — Od nekdanj imam rada potočke. Bistre potočke. Tako lepo curljajo.
- Osredek:* (*resno*): Mi smo mirni in predani prebivalci Doline. Smo solidni in delovni. Zato ne maramo mistike, ne maramo podtalnih groženj in nepovabljenih vrinjencev. Naša skrb je skrb doživetega prepričanja, da smo Dolinci že od pamitiveka ogrožen narod. Ni je stvari na nebesnem svodu, ki bi nas lahko presenetila. Mi delujemo že vnaprej. Naše oči gledajo skozi človeka, vidijo njegov skriti cilj in namen. Naše ustnice šepetajo spravljivo, naše nosnice se širijo, kadar vonjajo ugodne dogodke. Teh pa je pri nas zelo malo. Zato so naša ušesa budno na straži, zato so naša srca nezaupljiva.

*Zadaj je slišati nekaj taktov resnobne
melodije, ki jo igra godba na pihala. Do-
linci stojijo mirno. Andrej z zanimanjem
posluša zvoke, Milena si praska kolena.*

- Andrej:* Nenavadno lepo.
- Milena:* Tukaj zares živijo veseli ljudje.
- Andrej:* Očarljivi so.
- Milena:* In ta njihov humor. — Čisto nekaj drugega kot v Skandinaviji.
- Andrej:* Še na Himalaji nisva doživela česa takega.
- Milena:* In na severnem tečaju tudi ne.
- Andrej:* Tam so medvedje doma.
- Milena:* In jeleni.

*Andrej in Milena prostodušno kramljata.
Dolinci se čudijo, strmijo, poslušajo in
onemijo.*

- Andrej:* Južna morja lepo valovijo.
- Milena:* Samo otočani so preveč melanholični.

- Andrej: Že ko sva se izkrcala, sem vedel, da jih tvoj veseli značaj ne bo prenesel.
- Milena: Bolj zabavni so bili morski psi...
- Andrej: Enega si skoraj pokončala.
- Milena: Pa tisti drobni rtiči na obrežjih Indijskega oceana.
- Andrej: Joj, kakšne ženske!
- Milena: Kakšni moški!
- Andrej: Bobnarji v pragozdu.
- Milena: Plečati lovci na zveri.
- Andrej: Čudovite ljudi sva srečala, zares.
- Milena: Ampak z Dolinci jih ne moreva primerjati.
- Andrej: Sploh ne. Njihov humor ima posebne zvočne nianse.
- Milena: Posebno radoživost.
- Andrej: Kar brsti od veselja do življenja. Tako neobremenjen je, tako svež.
- Milena: Nič ga ne more ugonobiti. Tudi najbolj zabavna muzika mu ne pride do živega.
- Andrej: Človek bi ponorel od veselja, ko sreča te dobre znane obraze.

Dolinci so v zadregi. Slutijo, da tu le ni vse v redu.

- Osušek: Malo sem razumel.
- Milena: Nič ne dé.
- Pentlja: (strmi v Andreja): Človek, ki toliko potuje...

Osredek pomenljivo hrkne.

- Osušek: Lepa narava. Samo tako čudno se obnaša narava pri nas. Enkrat sije sonce, drugič dežuje... Potoki so tako samo-svoji. Nikoli ne veš, kam pravzaprav merijo.
- Milena: Čudež. — V pragozdovih pa je bilo vse tako stabilno. Tisočletna drevesa! Ogromna, nepremična drevesa. Si predstavljate ta dolgčas.
- Osušek: Nekako si prizadevam.

Mileno zabava Osušкова neboljena si-romaščina.

- Milena: (naivno, prostodušno): Koliko ste pa stari?
- Osušek: Še kar. Lahko bi rekel, da sem že v zrelih letih.
- Milena: Pa tako čvrsti ste.
- Osušek: Veste, veliko sem telovadil. Najprej pri »Jastrebu«...

Osredek ponovno hrkne, Osušek se zmede.

- Osušek: Potem, potem sem še kar naprej telovadil, vse do danes.
- Andrej: Razumljivo. Humoristi so lahko samo ljudje z izredno fizično kondicijo.
- Milena: (naenkrat postane sitna): Bo že kaj s tisto vodo?
- Osredek: Voda je. O tem je nesmiselno dvomiti.
- Milena: No, vsaj to je v redu.

- Osušek:** Pa zelenjave je obilo tod okoli. Veste, kravam gre bolj na mleko, teleta pa so pri nas zaščiteni. Zato mesa nimamo preveč radi.
- Pentlja:** In vino je tako, da vas spominja na Helado.
- Osredek:** Voda je tamle!
- Andrej:** (Hvala za zdaj.

Milena in Andrej se napotita v nakazano smer.

- Osredek:** (hrkne): Samo trenutek.
- Andrej:** Naju kličete?
- Osredek:** Vljudnost mi narekuje vprašanje: od kod sta prišla, po kaj sta prišla, kje sta se nastanila? Dalje: sta se javila v vseh petindvajsetih pristojnih uradih, sta izpolnila vse potrebne tiskovine, sta plačala pristojbine? Sta prestala preizkušnjo psihofizičnega testiranja, sta potemtakem dokazala svojo pristojnost in pravilno orientacijo posluha, okusa, vonja in tipanja? Sta ...
- Andrej:** (pogleda Osredka z vljudno ironijo): Zakaj pa imate roke ves čas na hrbtu?
- Osredek:** (skriva v časopis zaviti šolen s sadjem): Kar tako ... navada bi rekel.
- Govorancar:** Nekaj kosti je ostalo od obeda. Zavili smo jih v časopis, da ne bi sramotili narave.
- Osušek:** Naš pes pa jih bo z veseljem oglodal.
- Milena:** Prihodnjič ga morate pripeljati s seboj. Tako rada imam domače živali.

Milena in Andrej odideta.

- Osušek:** Joj, kakšna punca!
- Pentlja:** Pa on! Kako zna nositi hlače.
- Osušek:** Mislite, da nismo naredili slabega vtisa?
- Pentlja:** Kje neki. Z radostjo in veseljem smo jima okrepili srce.
- Osredek:** Počasi. Le počasi.
- Pentlja:** Tale dva nista nevarna.
- Osušek:** Ni videti, da bi hotela kaj škodovati naši stvari.
- Pentlja:** Kje pa! Slišali ste: Himalaja, otoki, morski psi ...
- Osredek:** (nenadoma zatuli): Tišina! Sedite!

Vsi se prestrašijo tega krika. Tudi Osredek zato nadaljuje bolj mirno.

- Osredek:** V ta časopis je zaviti corpus delicti. Kaj ta reč pomeni, smo ugotovili že prej.

Pentlja hoče narahlo ugovarjati. Osredek jo prekine.

- Osredek:** Ostati moramo budni. Dogodke moramo spremljati v njihovem logičnem zaporedju.
- Govorancar:** Vsekakor. Analiza in intuicija sta nas dovolj glasno opozorili na različne možnosti. Ne smemo tvegati presenečenja.

- Pentlja:* (nekoliko premišlja): Ampak ta dva nimata pojma o tisti novici. Šele prišla sta, ne moreta vedeti, ali je On še današnji, ali je že bivši. Tudi ne kaže, da bi se za to kaj pridaanimala.
- Osredek:* Obnašala sta se dokaj nenavadno.
- Govorancar:* Celo neprimerno sta se obnašala. Njuno obnašanje mi vsiljuje misel, da sta prisluškovala našemu razgovoru.
- Osredek:* Nista dovolila, da bi ju identificirali. Pa šolen s sadjem! Mislite, da je vse to samo naključje?
- Osušek:* (je skoraj prestrašen): Nikar, no. Spet bomo odkrili kaj groznega.
- Osredek:* Bojim se, da bo tako. Nekaj nečednega voham.
- Govorancar:* Tudi jaz.
- Pentlja:* Kaj spet?
- Osredek:* Premišljam. O marsičem premišljam.
- Govorancar:* Fant gleda preveč zeleno.
- Osušek:* Ona pa ima tako čedna kolena.
- Govorancar:* Zgoraj ni dovolj pokrita.
- Osušek:* Južna morja, kaj hočete. Tam sonce zelo žge.
- Pentlja:* Ima pa zobe ta fant. Kot bober.
- Osredek:* (zamišljeno): Samo, da ne bo prepozno. Da bi le ne bilo prepozno.

Osredku se nenadoma posveti.

- Osredek:* Norci!
- Pentlja:* Ježeš.
- Osredek:* Slepe kure!
- Govorancar:* Jaz slutim, edini slutim. — To srečanje utegne biti nevarno. Sem uganil?
- Osredek:* Še bolj zavijte tisti čevlji. Zavijte hudiča, da ne bo cvilil! Dogodki se nam obetajo. Nenavadni, nečedni dogodki.
- Osušek:* (se zboji): Nič hudega nisem mislil, ko sem se pogovarjal z njima.
- Govorancar:* (Osušku): Zacoprata vas je.
- Osredek:* (Pentlji): Ima pa zobe ta fant. Kot bober. — Čudno, kaj?
- Pentlja:* Sadje.
- Osredek:* Kako, prosim?
- Pentlja:* Sadje, sadje v čevlju. Ta fant ima zobe, z njimi je sadje ... Moj mož tudi je, vse mogoče stvari je.
- Osušek:* Zakaj nismo še naprej mižali. Jaz bom mižal, mižal bom!
- Osredek:* (kriči): Dogodki se nam obetajo. Nenavadni, nečedni, dogodki!
- Govorancar:* (kriči): Uredili bomo to stvar, pa tudi če bi moral hudič odgrizniti samemu sebi rep!

Zadaž se oglasiyo bobni. Vsi kričijo.

- Osredek:* Bedaki!
- Osušek:* Pa tulimo! Tako se bomo manj bali.

- Osredek:** Oslove sence, ptičje peruti! Izdajalci so med nami! Dogodek se bliža!
- Govorancar:** Sinteza! Sinteza! Čas je naklonjen sintezi!
- Osredek:** Ne bo nas On vrtinčil! Če še ni bivši, pa bo! Vsi bodo bivši!
- Ta besedni vihar umiri otožna alpska melodija, ki se čuje v ozadju. — Skoraj nežno pripovedujejo Dolinci naslednje stavke.*
- Govorancar:** Grizli bomo.
- Osredek:** Vratove, noge, ušesa bomo grizli.
- Osušek:** Joj, moja vest. Nismo pravični ljudje.
- Govorancar:** Vest dandanes ni več primerno zatočišče.
- Osredek:** Moramo se obdržati.
- Govorancar:** To je poglavitno.
- Osredek:** Družinica se tako lepo redi. Kmalu bom potreboval nov domek.
- Govorancar:** Tudi jaz. — Smo trubadurji načelnosti. Smo vitezi kreposti in vrline.
- Vsi:** Smo.
- Osredek:** Razen tega smo tudi elita.
- Govorancar:** Maslo.
- Osredek:** Smo sublimacija narodove bodočnosti.
- Melodija jenjuje. V zboru jo mrmraje in do konca spremljajo. — Vstopi Svigavec. On je Dolinec, ki nikakor ne more splezati dovolj visoko. Preganjajo ga različne, še neizpolnjene ambicije.*
- Svigavec:** Rifle se je integriral.
- Dolinci se napnejo, kot bi poslušali radijska poročila.*
- Osredek:** Ne!?
- Svigavec:** Ali se je integriral sam, ali so ga drugi, ni jasno. Vsekakor ima integracija svoje prste vmes.
- Osredek:** Potihoma. — Kako ste nas našli?
- Svigavec:** Poznam svoje nadrejene. Vem, kam se umaknejo, kadar morajo premisliti kaj pomembnega.
- Govorancar:** Dobro, dobro. — Nadaljujte.
- Svigavec:** Fidelius je odstopil. Izjavil je, da v trenutnih razmerah ne more kreirati svojih idej. Za zdaj še ni sporočil, če je mislil resno. Nekateri menijo, da bi se rad preigral v prestolnico.
- Osredek:** Ta tudi! — Potihoma, prijatelj. Govorite bolj blago.
- Svigavec:** Nekam debelo gledate, res. Mar pričakujete koga?
- Osredek:** Dva individua sumljivega naziranja se potikata tod okoli.
- Svigavec:** Razumem.

- Govorancar:* Še kaj?
- Svigavec:* Job se je odrekel sleherni javni dejavnosti. Čaka, kako bo izpeljal svojo zamisel Fidelius.
- Osredek:* Še kaj?
- Svigavec:* To bo več kot dovolj za letos, menim.
- Osredek:* (previdno): Kaj pa — Načelnik?
- Svigavec:* Zdrav je in dobro rejen.
- Osredek:* Mislim, kako je z njegovo stabilnostjo. Ali je še...?
- Svigavec:* To je, kakopak, bolj zapleteno. Pred meseci je Varius izjavil, da ga bo spodnesel. Pristavil je, da je to njegova poslednja želja. Potem, je dejal, bo v miru prebiral stare poete.
- Govorancar:* Varius ima vpliv na določene kroge.
- Osredek:* Ti krogi ga bodo zanesljivo podprli.
- Govorancar:* Nekaj malega smo o tem čitali v današnjem časopisu. A tam ne piše nič določenega, članek samo nekaj namiguje. Ni razvidno, kako bo reagirala oblast.
- Svigavec:* Načelnik je bil tako pomemben za vse nas, da se ne moremo takojci odločiti.
- Osredek:* Vendarle je članek intoniran v smislu poslavljanja, oziroma eliminacije.
- Svigavec prede intrige kot pajek mrežo.*
- Svigavec:* To vas zanima? — Pikova mladoletna hči je danes zjutraj rodila sina. Oče neznan.
- Osredek:* Kaj pa Načelnik?
- Govorancar:* Sirota, Pikova hči. Ljudje se pač rojevajo. Eni prej, drugi kasneje. — Kaj pa Načelnik?
- Svigavec:* Riflétov sin je nekaj malega pokradel, iz objesti kakopak. Riflétova tajnica je že napisala članek o pomanjkljivi moralni vzgoji v šoli.
- Osredek:* Fant je seveda nedolžen. — Kaj pa Načelnik?
- Svigavec:* Variusova hči je ukradla družinski avto in povozila pet ljudi. Na avtomobilu je precej škode.
- Osredek:* Kaj pa Načelnik?
- Svigavec:* Določeni krogi so mnenja, da opozarja včerajšnje razbijanje starejših mladoletnikov v baru Slava na delovanje nekaterih nepredvidenih mehanizmov.
- Osredek:* Načelnik! Kaj je z njim?
- Svigavec:* Kaj je z njim, sprašujete?
- Osredek:* Z njim kaj je? Je še, ali ga ni? In če ga ni...?
- Svigavec:* Kaj bo, če ga ni? Kdo bo tisti, ki bo, če bo? Če je še, kaj bi bilo, če ga ne bi bilo? In če kdo bo, zakaj sploh bo? Če tistega, ki bo, morebiti še ni, kaj je s tistim, ki je, če je še? Če je še, ali tisti, ki bo, sploh bo, če pa ga ne bo, in tistega, ki je, tudi ne bo, ali sploh bo kakšen bo?
- Osušek:* Naporna misel.

Pentlja: Zdaj vemo še manj.
 Govorancar: Bolj določeno govorite.
 Osredek: Obljubim vam nagrado. Lepo, okroglo vsoto.
 Švigavec: Stvar je namreč tako skrivnostna.
 Osredek: Tudi kako novo delovno mesto bi lahko odprli.
 Švigavec: Ko pa je stvar tako skrivnostna. Nič še ni gotovega.
 Osredek: Kak položaj bi se dalo dobiti celo v mojem zaledju.
 Švigavec: Pridite bliže.

Dolinci se združijo.

Švigavec: Še, še. Čisto blizu pridite.

Dolinci ubogajo.

Švigavec: Slutim komaj, a slutnje se mi zdijo zanesljive.
 Osredek: Na dan z besedo.
 Govorancar: No?
 Osredek: Je kak nov mož na vidiku?
 Govorancar: Se obetajo spremembe?
 Pentlja: Kaj mislijo narediti z nami?
 Švigavec: Poslušajte torej.

Osebe otrpnejo od pričakovanja.

Švigavec: Novega Načelnika pričakujemo.
 Pentlja: Kaj takega!
 Osušek: Žal mi je. Zelo mi je žal. Bil je človek.
 Govorancar: Pst!
 Osredek: Kaj pa bo z njim? Z načelnikom?
 Švigavec: Kdo ve?
 Osredek: Ime? Priimek?
 Švigavec: Za zdaj še ni poznan v javnosti.
 Osredek: Gotovo ima kakšno posebno znamenje, kakšno prav posebno navadico. To nam razodenite.
 Govorancar: Moja žena plete debele volnene nogavice.
 Osredek: Kaj najraje pije na sprejemih?
 Govorancar: Ali ima smisel za dialog? Je v pogovoru strupen?
 Osredek: Kakšen tip uradnika najbolj ceni?
 Govorancar: Visok? Majhen?
 Pentlja: Kakšne ima čeljusti?
 Švigavec: Nič ne vem, samo to lahko ponovim, kar pravijo drugi.
 Osredek: To bo dovolj za prvo rabo.
 Švigavec: Pravijo, da je zelo čudaški. Menda cele noči premišljuje, pravijo, da je nasploh zelo moralen. Koliko je visok, ne vem natančno, pravijo pa, da čvrsto goji svoje prepričanje.

Dolinci se oddahnejo.

Osredek: Če je tak, je čisto pravšnji.
 Govorancar: Kot nalašč za nas.
 Osredek: Zdaj vemo za osnovne podatke, potemtakem moramo v napad.

- Govorancar: V napad že. Ampak kako?
- Osušek: Kako?
- Pentlja: To je vprašanje?
- Osredek: Prismojenci. Za vse moram misliti. Ne smemo pozabiti na tista dva, ki sta primotovilila v našo Dolino. Slutnja mi pravi, da v njunih očeh tiči zajec, ki ga lovimo.
- Pentlja: Da bi se lotili teh dveh?
- Osušek: Saj še nista grešila.
- Govorancar: Če nista, pa bosta.
- Osredek: (*nadvse pomembno*): Sleherno zmleto zrno je sestavina bodoče pogače.
- Govorancar: Vzpodbudna misel.
- Osušek: Če začnemo pri teh dveh, ne vemo, pri kom bomo končali. Bojim se, da bo vse narobe.
- Osredek: Le brez skrbi.
- Govorancar: Kakopak. Skrbijo naj drugi.
- Osredek: Vse vem.
- Govorancar: Jaz tudi.
- Osušek: Poglejmo še enkrat v časopis. Morda bomo pa le odkrili kaj bolj določenega.

Pentlja in Osušek razgrneta časopis. Intimen dialog med Osredkom in Govorancarjem.

- Osredek: Potemtakem potrebujeva samo še žrtev.
- Govorancar: To je kot na dlani.
- Osredek: Ne smeva jima prizanašati.
- Govorancar: Takoj morava v napad.
- Osredek: Vse ostalo je stvar taktike.
- Govorancar: To bodo uredili najini sodelavci.
- Osredek: Skficala bova občni zbor.
- Govorancar: Predlagala bova resolucijo.
- Osredek: Vso zadevo bova nekoliko dramatizirala.
- Govorancar: In jo prav narahlo sentimentalno humanizirala.
- Osredek: Pa bo dobro.
- Govorancar: Prišla bova zadavila mimogrede.
- Osredek: In še nekaj ostalih.
- Govorancar: Pa bova spet v sedlu.
- Osredek: Ampak čisto diskretno.
- Govorancar: Kakopak.
- Osredek: Nekaj podrobnosti morava še zvedeti o novem Načelniku.
- Govorancar: Tudi to bova uredila.
- Osredek: Približno veva, kam piha veter.
- Govorancar: Približno.
- Osredek: Začeti morava zelo odločno.
- Osredek: Odločno in atraktivno.

Osredek in Govorancar se napotita nazaj k svojim prijateljem.

- Osredek:* Odložita časopis! Sedita! Poslušajta!
- Govorancar:* Razmišljala sva o problemih načelne narave.
- Osredek:* Razmišljala sva o demokraciji nasploh, o naših svoboščinah, pravicah in dolžnostih.
- Govorancar:* Verjemite nama, da sva temeljito analizirala situacijo. Premislila sva vse do podrobnosti.
- Osredek:* Dogodek, ki nas je danes presenetil, terja od nas, da se hitro in učinkovito odločimo. Meč visi nad vsemi, tudi nad vama.

*Zadaj se čuje neumni, pritrjujoči smeh:
he, he. He, he, he. Hehe, hehe ...*

- Osredek:* Če si hočemo pridobiti naklonjenost novega Načelnika, moramo nekoga žrtvovati. Tako delajo povsod po svetu, tudi pri naših sosedih. — Žrtvovali bomo seveda ta dva prišleka. Ne poznamo ju in nevarna sta. Ubili bomo potemtakem dve muhi v enem zamahu. Pridobili si bomo dragocene zasluge na narodno diplomatskem in na pokrajinskoetičnem teritoriju.

Govorancar se pridruži smehu kot dirigent.

- Govorancar:* Hehe, hehehe. Hehe, hehehe.

Luči se ožijo. Režijo se Dolinci na odru in tisti, ki so zadaj. Nazadnje se sliši samo zoprno rezgetanje: Hehe, hehehehe ... Švigavec ostane sam. V rokah drži masko zlodeja in se z njo pogovarja.

- Švigavec:* Zopet dva, ki ju sploh ne poznam, sem rekel — da. Navsezadnje: zakaj bi rekel ne? Da in Ne sta samo besedici v vsesplošnem vrtenju. — Vse se mi tako zdi, da sem zajahal pravo kobilo. Če ji bom dovolj globoko zarinil žebelj v zadnjico, bom z njenim sedlom poskočil za kako nadstropje navzgor. Treba je vse pregledati in nikomur verjeti. Bomo videli, kaj bo, če bo ...

ZASTOR

DRUGI DEL

Baraka. Milena in Andrej ležita na podu.

Milena: Vseskozi si bil tak šaljivec. Zdaj so ti nenadoma odpovedali možgani.

Andrej: Doma sem tukaj.

Milena: Tisto s šolnom je bilo zabavno.

Andrej: Svečo prižgi.

Milena: Ena je dovolj. In še luna sveti. Bova ukrotila te tvoje Dolince?

Andrej: Ne vem. Vsekakor bo to lepa veselica.

Milena: Obljubil si mi zabavo.

Zunaj nekdo poje: — Kaj bi dal, kaj bi dal, da bi srečal Evo ...

Andrej: Sami telovadci! Do popka slečeni, razobešeni na vse strani neba.

Zunaj nekdo nadaljuje: — Eve ni, Eve ni, to je vsa nesreča ...

Milena: Glej! Glej! Pa sem mislila, da Dolina ne mara pesnikov.

Zunaj nekdo entuziastično tuli: — Če pa ni Eve, če pa ni Eve, so pa sestre nje-ne ...

Milena: Kakšna folklorja pa je to, dragi?

Andrej: Pusti ironijo, dekle.

Milena: Pozabi na bolečino, fant. Svet ni vreden bolečine.

Zbor poje bolj od daleč: — Prav lepa je trnovska fara, še lepši je trnovski zvon ...

Intenzivni odmev: Bim, bom, bombam-bim.

Milena: Slišiš, kako zveni Dolina? Čuješ, kako odmeva njen smeh? To je zares Dolina neštetih radosti.

Andrej: Otrok si ti.

Milena: *(vstane, se tesneje zavije v šal in si natakne copate):* Nikar! Pozabljaš, da nisem od tod doma. V mojem srcu ni velike luči, moje srce je samo poskakujoča mišica.

Andrej: Zakaj si šla potem z mano?

Milena: Radovednost, dragi. Tvoj načrt mi je všeč: ljubim igro in pustolovščine.

Andrej: Resno sem mislil.

Milena: Kakopak, tudi ti si Dolinec. — Ne zameri. Všeč mi je tvoj smeh, kadar je smeh. Všeč so mi tvoje oči, kadar gledajo zeleno. Ko sva kolovratila okoli s temi piskri, ponvami in odejami, sem si rekla: veselo je to najino potepanje. Pa

prideš v to Dolino nešteti radosti, in že je tvoj obraz siv in oči turobne.

Andrej: Spomini. — Nekoč sem se, pobič, potikal po teh poljanah. Videl sem procesijo, ampak ne s praznično bandero, drugačno sem videl. Videl sem pavje maske, poniglave nosove, vratove upognjene od vsega nečednega.

Milena: Preveč si ljubil, zato si ves nemiren. Ljudje že od vsega začetka ne živijo od ljubezni.

Andrej: Vrnil sem se z drugačnimi pričakovanji.

Milena: Zabavni so ti Dolinci s svojo rezbarijo strahov in prividov, s svojimi načelniki, taščami in vohljači.

Andrej: Rad sem imel tista posebna jutra, ko je skozi meglo prodrlo sonce in spremenilo roso v bleščavo. Rad sem imel vonj in nadih teh juter, nadih, ki ga ne poznajo jutra drugod po svetu.

Milena: Dolina pa ni marala tebe. Iznala te je, ker nisi dihal njenega življenja, ker se nisi udeležil njenih navad.

Andrej: V hrib sem bežal in stran sem gledal.

Milena: Nisi pametno ravnal. Takim je treba od blizu pogledati v nosnice.

Andrej: S prstom so kazali za mano.

Milena: Prava reč. Tak je najbrž dolinski značaj.

Andrej: Kričali so, na zvon so tolkli.

Milena: Posebne vrste šport, bi rekla.

Zunaj se slišijo glasovi, ki jim je težko določiti akustično zaporedje:

Ženski glas: Naš že ni tega naredil, vaš je hodil po dvorišču. Naš se ni nikoli pojal za drugimi, vaš odlaga smeti v naš jarek.

Ženski glas: Lajdra, cipa, candra. Vašega poglej, našega niso še nikoli privlekli zjutraj domov, vašega so že prinesli v kišti za smeti.

Ženski glas: Ocednica, ognitek, kremezljavka. Naš ni bil nikoli vaš, vaš je pri našem kradel pesek, naš ima lepšo hišo kot vaš.

Ženski glas: Motor našega avtomobila ima lepši prdec, kot ga ima vaš.

Ženski glas: Vašega bo naš naznanil, ker plačuje več davkov kot naš...

Glasova se pomešata: Naš, vaš, naš, vaš...

Milena pripre okno in utiša to prerekanje.

- Milena:* Joj, kako resnobni so ti ljudje.
Andrej: Gorim od pričakovanja.
Milena: In jaz od želje po smehu, po veselem odrešujočem smehu.
Andrej: Kratka bo prevara, kratko bo veselje, a zaleglo bo.
Milena: Predaleč misliš.
Andrej: Vsaj za hip se bodo od blizu videli v zrcalu, vsaj za hip bodo uzrli svojo podobo.
Milena: To bo edino in premalo. Ljudje so, kakršni so. — Pravzaprav sva začela igro, ki ji ne vidim konca.
Andrej: Ti to praviš?
Milena: Jaz. Odšla bova, nakar se bo vsa zgodba ponovila spet kako drugače.
Andrej: Pa vendar ...
Milena: Ne ugovarjaj. Na pamet te poznam. — Ti si vernik, zato boš slej ko prej končal na vislicah.
Andrej: Hvala.
Milena: Ti bi rad pomagal Dolincem, jaz bi rada pomagala tebi. Svet ni sestavljen po tvoji podobi. To bi ti rada dopovedala, samo zato se udeležujem igre.
- Vstopi Peter.*
- Milena:* O pravem času si prišel. Bomo začeli?
Peter: Bomo. Prvi odposlanci prihajajo. Zadeva z Načelnikom nam je zelo dobrodošla.
Andrej: Prava dolinska noč. Šumijo vetrovi, pesek sije.
Milena: Papirje imaš pripravljene?
Peter: Imam.
Andrej: Je vse tako kot smo se domenili?
Peter: Do podrobnosti.
Milena: Poguma imaš dovolj?
Peter: Posojal bi ga lahko.
Andrej: Prav. Skrij se, da nas ne presenetijo.
Peter: Ze grem.
Milena: Trenutek še. — Brata sta, pa se srečata tako pozno?
Andrej: Srečavala sva se na obronkih gozdov, v gorah, v Dolini. Pomenkovala sva se o svetu in dobrih ljudeh. O čudežih, ki jih je ustvaril človeški razum. Govorila sva o nadah petletnih otrok, o veselju narave, da je rodila človeka. Videla sva naših otrok otroke, kako si bodo podajali roke čez vse strani neba, kako bodo ptiči počivali na vetrnicah, kako bo stoletni starec veselo umrl, rekoč: človek je ustvaril to čudo.
- Peter:* Potem so naju presekali na dvoje. Šla sva vsaksebi.
Andrej: In vendar imam rad Dolino. Njena bolezen trga tudi moja pljuča.
Peter: Dolina ni vredna pesnikov. Bič in posmeh zasluži.

Milena: Moj oče je bil vama podoben. Vesta, kaj so mu rekli? Rekli so mu, da je sentimentalni humanist, da je bik brez rogov, in so ga prav pobožno pospravili v klavnico. Pa niti Dolinec ni bil in njegovi mesarji tudi ne.

Andrej: Boli to človeka, boli.

Peter: Mene ne boli več.

Milena: Prav imaš.

Peter: Morda. — Vsak od nas treh ima svoj motiv za to igro. Andrejevega poznam, tvojega sem uganil.

Milena: Pa tvoj?

Peter: Moj je precej svojevoljen. Rad bi se maščeval za nekaj, kar so zapravili drugi, ne jaz. Intriga, ki smo jo skovali, je zame ugovor. V današnji igri sem postranski; a zdržal bom v Dolini, mislil bom naprej. Kar vidimo zdajle, je samo drobec dolinske resnice. Ta je še hujša, veliko hujša.

Pri oknu nekaj zarožlja.

Milena: Prvi odmevi, se mi zdi.

Peter: To bo Švigavec, vohljač.

Andrej: (Petru): Hiti. Misli na vse.

Peter se umakne. Milena in Andrej igrata, zdi se, da nista slišala ničesar.

Milena: Če bi bila ropotarnica edina možnost tega sveta, bi rekla, naj gre svet kar vanjo.

Andrej: Pa ni mogoče.

Milena: Ni mogoče. — Glava me boli.

Andrej: Naj odprem okno?

Milena: Le. Pa skozi poglej. Mislim, da nekdo hodi tod okoli. Bogve, katera osamljena duša potrebuje pomoči.

Andrej stopi k oknu in ga na hitrico odpre. V okenskem okviru se, kot na sliki, pokaže v zlodeja maskiran obraz.

Andrej: Kakšna prikazen je spet to? In kaj počne tukaj?

Švigavec: Dober večer sem prišel voščiti.

Milena si uredi dekolte in poskrbi, da se ji vidi noge.

Milena: Zelo ste ljubeznivi. Ampak vaša ljubeznivost ni v pravem sorazmerju z vašo grdoto.

Švigavec: (sname masko): Takoj bomo uredili to malenkost. — Pa zdaj?

Milena: Zdaj ste, kar ste. — Čuden običaj, zares čuden običaj, natičiti si tole na obraz.

Švigavec: Zabavica, nič drugega. Hotel sem vaju očarati.

Milena: Dajte, da pogledam od blizu. — Oho, kakšna izdelava, kako poduhovljene poteze, kako ljudomil nos. Najbrž predstav-

lja ta maska dragoceno izročilo prednikov, dedovano iz roda v rod. Celo narodov značaj se zrcali v njej, bi rekla.

Andrej se široko nasmeje.

Milena: Nalezljiv smeh imaš, dragi. (*Svigavcu*): Pa ne bi morda vstopili? Lahko tudi skozi vrata, okno je preokorno za vašo postavo.

Svigavec vstopi.

Andrej: (*ostro*): Kaj te je pripeljalo sem?

Svigavec: (*ogleduje Mileno*): Kako bi rekel, govorice se širijo po Dolini, različne govorice. Pa sem dejal, moram najprej videti, koliko resnice in koliko je laži pri vsem tem.

Andrej: Zdaj vidiš.

Svigavec: (*še naprej ogleduje Mileno*): Vidim. Zdaj vidim.

Milena: Naporen je vaš pošel, se mi zdi.

Svigavec: Ne posebno. Dolina me zelo potrebuje.

Milena: (*vzame masko*): Dajte mi tole reč. Za spomin.

Svigavec: Kaj bi z njo. Ne boste jo znali prav uporabiti.

Milena: Hišo bom okrasila, na vrtu bom strašila vrabce.

Svigavec: Potemtakem se bosta tu, kako naj rečem, se bosta tu naselila?

Andrej: Zakaj pa ne?

Milena: Zakaj pa ne? Tale fant je tu nekje doma, če prav vem. Jaz tudi nisem preveč natančna glede spanja in okolice.

Svigavec: A, takšna je ta reč...

Andrej: Takšna.

Svigavec: Potemtakem bo treba hitro razmisliti.

Milena: Kako, prosim?

Svigavec: Nič, nič. Nahod takorekoč. Pravzaprav niti ni nahod, temveč samo neznatn prehlad. Nekoliko sem podhlajen.

Milena se igra z blazinami.

Milena: Bi malo sedli?

Svigavec: Ljubeznivo povabilo. Samo...

Milena: Le korajžo. V temle kotu ni prepiha.

Svigavec: Čas, vesta, čas je zlato.

Milena: (*ga porine na sedež*): Vsekakor. — Zakaj se tako radi igrate?

Svigavec: Ne razumem, kaj mislite.

Milena si natakne masko zlodeja. A ne na obraz, pripne si jo zadaj na lase.

Milena: Sem lepa, dragi? (*Svigavcu*): Zakaj se igrate s tole rečjo na obrazu?

Svigavec: Navada, nič drugega. Pri nas ima vsakdo kako navadico.

Milena: Kako ljubko. Ta Dolina me bolj in bolj osvaja. Kar zdi se mi, da bo tu moj življenjski pristan.

Svigavec: Seveda ste mi tudi vi... sta mi tudi vidva takoj prirasla k srcu. Poročal bom...

- Andrej: Kuš!
- Milena: Prehlad, dragi?
- Andrej: Zlodej!
- Milena: *(si koketno popravlja masko)*: Saj res. Skoraj mi je zlezla na tilnik.
- Svigavec: Rekel bi...
- Milena: *(ga prekine)*: Kako razvite prste imate. Kako veličasten nogalnik!
- Andrej: Nogalnik?
- Milena: Obuvalo, dragi. Obuvalo sem mislila. Le poglej, kako mu sije podkev na šolnu. — Kaj boste poročali?
- Svigavec: Nič, nič. O svojih vtisih sem govoril.
- Milena: *(ljubeznivo in naivno)*: O vtisih, seveda. Kdor veliko potuje in sreča veliko ljudi, ima zmeraj kak vtis. — Komu boste poročali?
- Svigavec: Lepa hiša. Stara hiša.
- Milena: Pod je črviv. — Kako boste poročali?
- Svigavec: Dolina je zadnje dni poprišče čudnih dogodkov.
- Andrej: Kakšnih neki.
- Svigavec: Rekel sem. Kar jaz rečem, rečem premišljeno.
- Andrej: Verjamem.
- Milena: Parkeljček kaže roge.
- Svigavec: Dolina je nemirna. Kadar je nemirna, je Dolina nevarna. To ve vsak tuzemec.
- Andrej: Poznam jo, še preveč jo poznam.
- Svigavec: Najbrž.
- Andrej: Po kaj si prišel? Povej naravnost.
- Svigavec: Za zdaj sem tu samo kot zasebnik.
- Milena: Brž, brž! Sklenimo kontrakt.
- Svigavec: Če bo vse tako, kot kaže da bo, ne bo dobro za vaju. Razen tega so Dolinci mnjenja, da kalita lepoto in mir tega okoliša.
- Andrej: Še kaj?
- Svigavec: Ogledal sem si vso zadevo, kalkuliral sem, ocenil vsak gram vajine teže. Kupil bi jo polovico, s kostmi in grivo vred. Moja nesreča je namreč ta, da sem estet. Zategadelj bi kupil polovice teže, druga polovica bi se morala nujno odposlati kam drugam. Sicer jo bo Dolina požrla.
- Andrej: Glej ga, mesarja. Kako zna žvečiti svoja jetra.
- Milena: Pesnik. Mož je vendar pesnik.
- Andrej: Hudič penasti, zgini! Zgini, ti pravim!
- Svigavec: Ne prenašli se, fant. Pomagati sem ti hotel, pošteno trgovino sem predlagal.
- Andrej: Ven.
- Svigavec: Dobro sem vama hotel. Premislita, da ne bo prepozno.
- Andrej: Ven.

*Andrej odpre vrata. V izbo pade Osušek.
Milena se smeje na ves glas.*

Andrej: Se eden.

*Svigavec zgine. Andrej odpre okno na
stežaj.*

Andrej: Je še kdo kje? Vstopite, kozičarji, vabim vas na gostijo.

Milena: (zapre vrata): Počasi! Naj se predstavijo lepo po vrsti.

Osušek: Trkal sem, na vso moč sem trkal.

Milena: (pomaga Osušku na noge): Čebelica nas je obiskala. Vstani, čebelica.

Osušek: Ojej.

Milena: Se je kaj zgodilo?

Osušek: Tako sem se prestrašil.

Milena: Nikar, čebelica, nikar.

Osušek: Snemite tisto reč.

Milena: Sedi. Lepo sedi.

Osušek: Dajte dol tisto reč.

Andrej: Rogovile, same rogovile.

Milena: Ne rogovile, dragi. — Kaj naj dam dol?

Osušek: Tisto reč, ki jo imate v laseh.

Milena: (sname masko): Tale spominček? Čebelica, kako si krhka.

Andrej: Kaj bi rad? Povej hitro.

Osušek: Poslali so me ...

Andrej: Poslali?

Osušek: Rekli so, naj pogledam skozi okno. Naj nataknem uho na vrata, so rekli.

Milena: Pa ravno tebe so izbrali, mar niso našli kaj bolj primerne?

Osušek: Ženo imam in otroke. Potemtakem imam nepokvarjeno dušo. Tako so rekli in so me poslali k vama na ogleda.

Milena: Uboga, zbegana čebelica.

Andrej: Kaj bi pravzaprav rad slišal?

Osušek: Nič.

Andrej: Nič?

Osušek: Jaz nič. Mene vse skupaj čisto nič ne briga. Bojim se Doline, in ker se Doline bojim, so me poslali sem gor, da bi poslušal.

Milena: Kaj te žuli? Povej, zdaj se ti ni treba bati.

Osušek: Poslušal sem, gledal sem. K vama so me poslali, da bi potem kaj spregovoril. Vendar jaz bolj kimam kot govorim. Mislim pa takole: Bila sta Adam in Eva. Naredila sta greh, nakar so ju izgnali iz raja. Za to priliko so najeli posebno kačo in ji ukazali, naj ju zapelje. Kača je ubogala, Adam in Eva sta bežala, kača je začela razmišljati o svoji karieri. Tako se je rodilo protislovje.

Milena: Barvita poezija. Sodobna poezija.

Andrej: Kaj je še novega v Dolini?

Osušek:

Bivši Načelnik je zares bivši. Petindvajset ur nismo vedeli, kaj je z njim. Zato smo sedeli bolj doma. Potem pa se je nenadoma razvedelo, da ga dobesedno ni več. Zginil je sam, ali pa so ga zginili. To je zdaj vseeno. Skratka: zginiten je. Novega moža ni še nihče videl, a vseeno pripovedujejo o njem čudne stvari. Nekateri celo menijo, da bo novi mož ženska. Zato so zdaj vsi Dolinci bolj ljubeznivi s svojimi ženami. Ženske pa silijo svoje može, pravzaprav so jih že prisilile, da zdaj vsi glasno govorijo zoper bivšega Načelnika. Njegovo sliko so sneli že od vsepovsod. Enega, ki je imel čisto po naključju tako brado kot bivši Načelnik, so sredi trga slekli do golega. Hoteli so videti, če je še kje drugje podoben bivšemu Načelniku. Skratka, popolna zmeda. Temu pojavu pravijo zdaj analiza.

Milena:

Čudovito.

Andrej:

Jaz se temu ne bi smejal, dekle.

Osušek:

Začasno vrši posle Načelnika Osredek. Izvolil se je včeraj ponoči. Ob treh zjutraj je njegova žena stopila na balkon in povedala izid volitev. — Pri vsem tem pa še ne vemo dosti o navadah novega Načelnika, zato je Dolina zelo razburjena. Poizvedujemo, ugibamo, vohljamo. Osredek ugiba, kakšno darilo bi mu dali. Govorancar predlaga, da bi zbrali in v lep šopek povezali vse tiste, ki so preveč naklonjeni bivšemu Načelniku.

Andrej:

Berači! Poniglavi berači.

Osušek:

Vidva sta še posebej sumljiva. Nič dobrega se vama ne obeta.

Milena:

Tako mi je všeč ta pripoved. Razburljivo se sliši, kot zgodba o starih Vikingih.

Osušek:

To je zdaj vse. — Nikomur ne povejta, da sem vama kaj povedal.

Milena:

Molčala bom, četudi bi me nasadili na kol.

Osušek:

Moral bi pravzaprav kaj več izvedeti o vaju. Moral bi slišati nekaj o zaroti, o zvezah z bivšim Načelnikom.

Milena:

O, čebelica, zakaj moraš toliko trpeti.

Osušek:

Žena meni, da bi se moral pod novo upravo povzpeti vsaj tako visoko, kot se je Govorancar pod staro. Ampak vest me šiba ...

Milena:

Ti kar govori, vse najgrše govori.

Osušek:

Najbrž se mi ne bo posrečilo.

Pentlja se prikaže pri oknu in hoče skozenj. Njena obilnost jo zadrži.

Milena:

Takole se človeku primeri, da ne more ne noter ne ven.

Osušek:

Dober večer, botrica.

Pentlja:

Kot večša sem butnila v svetlobo. Pomagajte mi nazaj. (Osušku) Preklja, nikar tako ne bulji vame. — No, bo kaj?

Andrej pomaga Pentlji iz zadrege in ji na široko odpre vrata. Milena pričaka Pentljin prihod z največjim veseljem.

Pentlja: Pri teh gradnjah človek nikoli ne ve, kje je okno in kje so vrata.

Osušek si komaj opomore od strahu. Spomni se Mileninega nasveta in nena doma pobesni.

Osušek: Bosta priznala, tolovaja! Ali sta za, ali sta proti? Kaj škilita in špegata v naš mir. Stole ven, sem rekel! Ne maramo sadja, ne maramo šolnov, sploh ničesar ne maramo.

Pentlja: Ta pa ni več pri sebi.

Osušek se počuti kot star španski vitez.

Osušek: Tudi potrpljenje ima svoje mejnike. — Na tla, vsi na tla! Noge gor, lopovi! Priznajte, da ste ponaredili ta svet! Ne skrbite Dolinci, ne bojte se. Vse sta priznala. Tako sem ju privil, da sta pohlevna kot zajčka.

Pentlja: *(počasi doume Osuškovu ropotanje):* Nehaj!

Osušek: Ker ni šlo zlepa, sem pritisnil zgrda.

Pentlja: Ja, ja, pritisnil si. Zdaj lahko odjenjaš.

Osušek: *(upehano):* Hvala vam. Storil sem samo svojo dolžnost.

Pentlja: Mar ne vidiš, da sem čisto sama, Osredek in Govorancar lovita vrabce za bodočega Načelnika.

Osušek: *(se zave):* Človek se toliko namuči ...

Milena: Treba je najprej pogledati in šele nato pobesneti. Mirno počivaj, čebelica. Tale teta ni posebno huda.

Andrej: Kakšna čast, botrica, da ste naju obiskali.

Milena: Sedite, milostljiva, počutite se kot na obisku.

Pentlja: Saj nisem vredna.

Andrej: Kako izzivalno postavlo imate. Pa ta vrat, še junca bi pogljal kvišku.

Pentlja: *(kot začarana):* Ti zobje, ti zobje ... Kaj bi dal človek, da bi imel te zobe.

Andrej: No, botrica, kaj vas je prignalo v to bajto?

Pentlja: Kaj me je prignalo? Ojej, ojej. Gnalo me je, tako me je gnalo. Všeč ste mi kot Mojzes. Zaradi te prispodobe so vrgli mojega moža iz službe. Mojzes vendar ni nobeno ime, je rekel Govorancar. Jaz da imam spodobnega moža, je rekel Osredek. Kako si drznem misliti še na koga drugega, so rekli vsi. Spotaknili so se ob moje genitalije, za rehabilitacijsko nalogo pa so mi predpisali to posebno misijo.

Osušek: Bolj zlagoma, bolj potihoma.

Pentlja: Prej bi sebe poslušal.

Osušek: Že, že ...

Pentlja: Jaz imam svoja načela. Tale fant mi je všeč, pa pika.

- Osušek:* Nimam nič proti. Samo prej nisem vedel, zakaj si hotela stopiti skozi okno.
- Milena:* Ljubek dialog.
- Andrej:* Zelo ljubek.
- Milena:* (*Pentlji in Osušku*): Zlodjevca obesita na okno.
- Osušek:* Kaj ste ukazali?
- Milena:* Tole masko obesita na okno. Tako, tako. Poslej bodo vsi hodili skozi vrata. — Kako je že s tisto misijo?
- Pentlja:* Nekakšno izjavo bosta podpisala. Ampak časa je še dovolj.
- Andrej:* O, Dolina neštetihi radosti!
- Milena:* Ne tako obupano, dragi.
- Andrej:* Pohaja mi dobra volja.
- Milena:* Mene pa komaj prijemlje. — Sedi sem, k meni.

Milena in Andrej se udobno namestita.

- Milena:* Midva enkrat na teden nekoliko počivava. Najbrž to ni najbolj po predpisih, a bom že vse razložila tistemu vašemu financarju.
- Osušek:* (*napeto premišlja*): Ja, ja.
- Milena:* Čebelica, mar ni lepo na tem svetu?
- Osušek:* Kakopak. Zelo lepo je.
- Pentlja:* Ampak ta vaš fant. Kako zna počivati.
- Milena:* Trikrat na teden se zjezi, drugače pa je kar dober. — Kdaj ga po vajinem kalkuliranju mislijo zaklati?

Andrej komaj kaj sliši. Gleda skozi okno.

- Andrej:* Kako lepo šumijo gozdovi. Drevesa so kot vetrnice navskriž.
- Pentlja:* Ne bodo ga. Borila se bom kot levinja.
- Andrej:* Ugrizni tišino, popotnik. Naglo preromaj ta svet. Zvezde so samo sopotnice temnih vasi. Ugašajo, ko ljudje vstajajo. Tisti, ki leži v senu in gleda v noč, je bodoči mrlič: požrle ga bodo z belimi trakovi porisane ceste, pomendrali ga bodo gumijasti podplati tovornih konj.
- Milena:* Taka je pesem Doline, moj dragi. — Ne stojte tako začudeno. Kar sta zdajle slišala, je bil samo predih v življenju dneva.
- Osušek:* Malo sem razumel. Je pa tako ozračje, da bi se človek zjokal.
- Pentlja:* Zakaj so se lotili ravno njega?
- Osušek:* Zavoljo novega Načelnika. Nekdo mora biti kriv.
- Pentlja:* Ampak zakaj ravno on?
- Osušek:* Ampak zakaj ravno ona?
- Pentlja:* Zanj se ni treba bati.
- Osušek:* Švigavec je hujši od zloдея.
- Pentlja:* Zadnje dni ga bolj upoštevajo. Pa ne bo prilezel, kamor bi rad.
- Osušek:* Švigavec je.

- Pentlja:* (čez čas): Midva se obnašava, kot bi se znova rodila. To je čar.
- Osušek:* Čar je že. Samo, če bova zdržala.
- Pentlja:* Nekaterim navadam se človek zares težko odreče.
- Milena prekine njun pogovor.*
- Milena:* Kako je že s tisto posebno misijo? Kakšno izjavo morava podpisati?
- Pentlja:* Mislita, da vem? Sedeli smo v veliki dvorani. Zdelo se nam je zelo imenitno, da sploh lahko kaj podpišemo. Nazadnje smo sklenili, da bosta tudi vidva nekaj podpisala. — Mene pa, kot rečeno, so poslali naprej in mi naročili, naj vse uredim.
- Milena:* Pa če ne bova podpisala? Kaj bo potlej?
- Pentlja:* Ne vem.
- Milena:* Kaj bo potlej, vprašam?
- Pentlja:* Če pa ne vem. Najbrž bo hudo narobe. Malo sem razumela, ker so nazadnje kričali vsevprek: gori, doli, sem pa tja ... Luč se je majala od samih groženj.
- Milena:* Ganljivo.
- Andrej:* O, Dolina radosti in kreposti. Dolina veselja in petja. — Stopi pred duri, punca, in poglej doli. Kot bi se sonca zbirala v procesijo, tako korakajo vrli Dolinci. Z razkošno lepoto je obdarjena narava tod okoli, a nič ni to spričo obline src, ki brstijo na dolinskih stojnicah.
- Vstopi Švigavec. Milena sname bič in se poigrava z njim.*
- Milena:* Čas je.
- Andrej:* Potrpi in čakaj sporočila.
- Osredek:* Zdi se mi, da ura nekam čudno kolobari.
- Pentlja:* Kolovrat. Prav sem je prikolovratila.
- Švigavec gre naprej z energijo zmagovalca. Nagovori Pentljo in Osuška.*
- Švigavec:* Sta naredila posel? Sta sklenila kupčijo? Možje prihajajo.
- Osušek:* Dejal bi ...
- Pentlja:* Kako pa govoriš z nama, repoliznik.
- Švigavec:* V pesteh tiščim vajino dušico. Nisem zatisnil ušes malo prej, ko sta govorila glasno, ko sta z besedami podprla izdajo.
- Osušek je prestrašen. Milena naskoči Švigavca.*
- Milena:* V obraz se vam smeje.
- Švigavec:* Kako?
- Milena:* (se z bičem dotakne zlodejeve maske): V obraz se vam smeje tale vaš prijatelj.
- Švigavec:* Zmage se veseli. (Andreju) Si še tukaj, potepuh? Še nisi zbežal?

Milena zamahne z bičem proti oknu in zbije zlodejevo masko.

Andrej: Lep žvižg. Lep zadetek.
Pentlja in Osušek se stisneta v kot. Svigavec je za hip zbegan.

Svigavec: Plačal boš ta udarec, fant.
Milena: Drugič se bom obrnila v pravo smer. Ostreje bom udarila.
Svigavec: Dvomim, zelo dvomim. Kajti kalkuliral sem počasi in natančno. Mešal sem glave dolinskim veljakom, dolgo sem čakal na svoj trenutek. Previdno sem izvabljal pregrešne glasove iz njihovih ust. Na te vrste violino igram namreč kot pravi mojster.

Milena: Slišim.
Svigavec: Nihče od dolincev ni brez greha. Pobožno sem pisal njihove grehe in grehiče. Sleherni noč, ko so spali, sem jaz pisal. Za cel zajeten roman je nanese vsega skupaj. Menim, da bo to čtivo kar primerno za novega Načelnika.
Pentlja: Kdo pa bo novi Načelnik?

Svigavec: Bo, kdor bo. Prav vseeno mi je, kdo bo. Jaz hranim arhiv.
Andrej: Spodbudno.
Svigavec: Zelo spodbudno.
Andrej: Ta arhiv bo gotovo krajšal noči tistemu, ki ga bo bral. Samo ...

Svigavec: Samo?
Andrej: Sleherni dialektika te vrste ima svoje luknje. Tudi tvoja jih ima.
Svigavec: Dvomim.

Godba na pihala zaigra diskretno neko narodno pesem v bolj odrezavem ritmu.

Milena: Prihajajo! Veselica se začinja.

Milena na široko odpre vrata. Vstopita Osredek in Govorancar s svojima ženama, nato Dolinci in Dolinke v različnih nošah.

Milena: Vidite, pa smo spet skupaj. Kar precej se nas je nabralo. Stolov ne bo dovolj za vse, ampak tla imamo nenavadno udobna.

Dolinci v zadregi molčijo. Gledajo Osredka, gledajo Mileno, gledajo svoj prapor.

Milena: Celo prapor ste prinesli s seboj. Joj, kako sončne barve! Dajte, da vidim. Zares lepo. — Ampak bolje bo, če ga postavite v kot. Samo zavoljo prostora, da ne bomo na tesnem.

Osredek: To ni bilo predvideno.

Milena: Celo svoj protokol imate? Mar niso očarljivi, dragi? Tisti medvedi, ki sva jih srečala ob vznožju Himalaje, so bili

naravnost neolikani. Kar brez protokola so hoteli pohrustati človeka.

Svigavec: (Osredku): Svaril sem vas. Rekel sem, da bodo težave, če ne bomo takoj udarili.

Milena: Vražiček se repenči. Je spet kaj narobe z muskulaturo? (Dolincem) Zdaj pa še nekaj za vas. Katero pesem imate najrajši?

Posameznim Dolincem gre na smeh.

Milena: Le korajžno. Kdor se smeje, ne potrebuje trebuha. To že ves čas dopovedujem svojemu fantu. Ampak tako je zaljubljen v to Dolino, da mu sploh ne morem do živega.

Osredkarica protestira. Milena se obrne k njej.

Milena: Kako znamenita ženska. Pravo utelešenje svojega bližnjega.

Nekaj Dolincev se še gnete pri vratih.

Andrej: Vstopajte, rojaki. Brez sramu. Če ne bo notri dovolj prostora, bomo zunaj zažgali kresove.

Milena: Preveč si radodaren.

Osredek: Nismo prišli, da bi kresove zažigali.

Andrej: Po kaj ste potlej prišli?

Govorancar: Resnobno je naše opravilo, odgovorne so naše naloge. Mukoma smo se vzpenjali navzgor, da bi ostali tam, kamor smo se povzpeli.

Milena: Pravilno.

Svigavec: Hitite, da ne boste obžalovali svoje počasnosti.

Osredek: Nismo prišli na veselico, sodit smo prišli.

Milena: Kaj takega! Midva pa sva pripravila toliko drv in vžigalic.

Osredek: Že mogoče.

Milena: (Andreju): Se ti kaj spoznaš na sodnije?

Andrej: Nič.

Govorancar: Ni potrebno. — Tožnik bom jaz.

Milena: Neverjetna organizacija.

Andrej: Neverjetna.

Milena: Toliko sem se trudila, da bi uredila to posteljnino, pa pridejo na dan s tako novico. Če bi to vedela, bi prostor uredila kako drugače. Bolj primerno.

Osredek: Ni potrebno. Menimo, da ni potrebno.

Milena: Prav. — Koga pa mislite soditi? Take zabave še nikoli nisem videla od blizu.

Svigavec: Potemtakem bo prav za vse.

Milena: Moj parkelj rožlja. Koga bi radi sodili?

Svigavec: Vaju.

Milena: Naju?

Osredek: Vaju.

- Milena:* Vi ste pa res šaljivci. To je dobro znamenje za Dolino.
- Osredek:* Ne šalimo se. Šala ne spada v našo zamisel.
- Milena se obnaša, kot bi nekaj premišljevala.*
- Milena:* Potemtakem sva kaj nemarnega storila?
- Osredek:* Sta.
- Andrej:* Čedalje lepše.
- Milena:* Če pravite vi, bo že držalo. — Kaj pa sva naredila?
- Osredek:* Toliko je tega, da ne kaže naštevati vseh podrobnosti.
- Milena se »jezi« na Andreja.*
- Milena:* To imam sedaj od tebe. V lepo kašo si me spravil. In prav tu morajo priti na dan vsi moji grehi.
- Osušek:* Če se prav spominjam, niste vi glavni krivec.
- Osredkarica:* To stvar bomo šele razpoznali po njenih značilnostih.
- Osušek:* Pa on! — Kar prècej bi radi ugonobili to živalco.
- Govorancar:* Ne gre za njega, ne gre za njo. Za stvar gre.
- Govorancarka:* Za stvar gre, za principe.
- Osredkarica:* Samo za to gre.
- Govorancar:* Naše čvrsto stališče se izraža v prepričanju: lahko poginejo ljudje, ampak principi morajo obstati.
- Osredek:* Nadvlada principov je imenovala mene za poslujočega Načelnika vse do trenutka, ko bo novi Načelnik predložil svoje poverilnice. — Potem bom jaz samo njegov namestnik. (*Svečano*) Ampak do traktat moramo poravnati našo Dolino.
- Govorancar:* Analitično moramo pregledati naše obskurnosti, pripraviti moramo vse potrebno, da se naše življenje dokončno uresniči.
- Osredek:* Sestavili smo spis, ki dovolj nazorno izpoveduje naša načela. Dolinci so ta spis prebrali in so brez pridržka soglašali z njim.
- Govorancar:* Predlagali so samo nekaj formalnih korektur.
- Osredek:* Razumljivo. To počnejo vsi izobraženi ljudje.
- Govorancar:* Nakar so ta spis tudi podpisali. Poravnali smo stare spore in rešili svojo čast.
- Osredek:* Zdaj je Dolina složna. Spet diha z istimi pljuči.
- Milena:* Neizmerno me veseli. To se je zgodilo menda prvič v zgodovini te dežele.
- Osredek:* Teh podatkov nimam ravno pri roki.
- Milena:* Nič ne de. Verjamem na besedo. — Zdaj pa boste menda začeli s sodnijo. Kam naj sedeva?
- Govorancar:* (*je čisto začuden nad to prostodušnostjo*): Kaj menite?
- Milena:* (*zavpije*): Nič ne menim. Sprašujem, kam naj sedeva. Boste sodili, ali ne?
- Osredek:* Bomo.
- Pentlja:* Pa če bi podpisala tisto reč...

- Andrej:** Hitite, Dolinci, s sodbo. Malo časa imava. Do kraja nato-
vorite svoje samokolnice z lažjo, hinavstvom, samoljub-
nostjo, sekirami in noži, z mržnjo jih natovorite. Jamčim
vam, da bodo starinoslovci čez sto let kazali vaše lobanje
za primer, kako neumen je lahko človek.
- Milena:** Spet te popadajo čustva, dragi.
- Švigavec:** Dolino je razžalil.
- Osredkarica:** Preklinjal je.
- Govorancarka:** Zoper naše lobanje je govoril.

*Dolinci so zelo razburjeni. Tako so raz-
burjeni, da bi človek skoraj verjel An-
drejevim besedam. — Milena naredi red
z svojevrstno energijo.*

- Milena:** Mir! Bo tu kakšen red, ali ne! — Kaj bi radi? Govorite
lepo po vrsti.
- Švigavec:** Poslednjič opozarjam: ne odlašajmo. Ta ženska je ne-
varna.
- Osušek:** Malo prej si jo hotel imeti zase.

Dolinci se vznemirijo spričo te novice.

- Osušek:** Resnico vam govorim, rojaki. — Ni prav, kar počnemo.
Ne moremo soditi samo zato, da bi ustregli Načelniku, ki
ga še poznamo ne.
- Milena:** Izvrstno. Temu naziranju se ne da oporekati. — Želi še
kdo spregovoriti?
- Osredek:** Jaz.
- Milena:** (Andreju): Vidiš, pa je spet red.
- Osredek:** Želim poudariti, da znamo biti tudi nevarni, če se nam
zdi to potrebno.
- Milena:** Odkrita beseda.
- Govorancar:** Mi hočemo...
- Milena:** Vi bi se radi novemu Načelniku prisesali na kožo. Če ima
dovolj krvi, da bo to prenesel, je to pač njegova stvar.
Mene to čisto nič ne briga.

- Osredek:** Prišli smo...
- Milena:** Saj vidim, da ste prišli. Kaj bi radi, to povejte.
- Osredek:** Vsa stvar okoli bivšega Načelnika namreč še ni čisto jasna.
Znamenja kažejo, da so ga podpirale komponente različ-
nih elementov. — Sklenili smo zato, da vama bomo tako
ali drugače zavili vrat, kajti metode so različne, da vama
bomo torej onеспособili vrat, če ne bosta soglašala z iz-
javo, da sta prav vidva, pod upravo bivšega Načelnika,
kakopak od daleč, pohujševala nas vse in s tem omogočila
različne degenerije.
- Milena:** (Švigavcu): Ali je tako zapisano tudi v tvojem koledarju,
zlodjavec?

Dolinci nemirno utripajo. Tudi zunaj so ljudje nemirni. Slišijo se različni glasovi: Nekdo vpije:

— Počakajte, počakajte! Papirje nese, zvedeli bomo za novega Načelnika. —

Svigavec: Samo, da bo konec negotovosti. Samo, da bo spet mir.

Pentlja: Kdor že bo, zadovoljen bo z mano.

Peter se prerine skozi množico. Stopi k Osredku.

Peter: Tu so papirji in poverilnice.

Osredek: (poveljuje): Mirno! Godba!

Dolinci uredijo svoje vrste. Godba igra slavnostno koračnico.

Govorancar: Vendarle je konec naših muk. S poskočnim veseljem bomo pozdravili od oblasti imenovanega Načelnika. Prisilili bomo reke, da bodo tekle navzgor...

Osredek pregleduje papirje. Njegovo obličje dobiva nenavadne poteze.

Govorancar: Gore bomo naložili na kamione in jih izvozili v zamejstvo, kajti naša Dolina mora biti pregledna od severa do juga, od vzhoda do zahoda. Pšenico bomo prepričali, da bo dozorela že v januarju, jabolka, hruške in podobno meso se bo kar samo osipavalo v naša naročja, zakaj neizmerno je naše bogastvo in tvorne so naše sposobnosti. — Hkrati pa opozarjam vse tiste, ki ne bi hoteli podpreti načrtov novega Načelnika...

Osredek stoji, kot bi bil na smrt obsojen.

Osredek: Dovolj, dovolj... Tole pogledjte.

Dolinci ogledujejo papirje in ogledujejo Mileno, ki spremlja to prerivanje z najbolj nedolžnim in nevednim obrazom. — Dolinci počasi okamenijo, tudi godba pojenja.

Milena: Se je spet kaj zgodilo?

Pentlja: Se je.

Osredek: Vi...

Govorancar: Vi ste...

Svigavec: Kaj takega še hudič ne bi slutil...

Osredek: V papirjih piše...

Andrej: Kaj spet menčate? Je kam treščilo?

Osušek: Kot da bi.

Osredek: V papirjih je zapisano ime novega Načelnika.

Milena: Nekaj podobnega ste menda pričakovali.

Osredek: Smo. — Ampak presenečenje...

- Milena:* Vidite, kako lepo skrbi oblast za vas. Jaz bi bila srečna, če bi imela takšnega rednika.
- Govorancar:* Že, že...
- Švigavec:* Le kaj bo zdaj?
- Milena:* Zdaj boste spet veseli korenjaki, še z večjo vnemo boste skrbeli za blaginjo Dolincev, za blaginjo, ki je že zdaj okrogla, da posamezni primerki kar umirajo od zadovoljstva.

Govorancar se prvi znajde.

- Govorancar:* Zagotavljamo vam, da bomo pozorni do vseljudske blaginje. Obljubljamo, da se bo blaginja še naprej debelila, in da bomo odstranili vse, ki bi hoteli umreti še kako drugače. Od danes naprej bomo določili en sam način umiranja: umiranje od zadovoljstva.
- Milena:* Zelo akustična miselnost. — Ampak zakaj mene mešate v to debelo blaginjo?
- Osredek:* Vi ste vendar...
- Andrej:* Povedali ste že, kdo sva in kaj sva. Sodite tedaj hitro in odločno.
- Osredek:* Stvari so se nekoliko zaobrnille.
- Govorancar:* Zgodovina nam je odprla nova obzorja.
- Govorancarka:* Že zdavnaj sem mislila na to možnost.
- Osredkarica:* Čuvarke nedolžnosti mestnega obzidja smo vas izvolile...
- Osušek:* Meni se je prvemu posvetilo. Zdi se mi, da sem popil svetlomoder navdih.
- Pentlja:* Z menoj je še lepše. Počutim se kot zdravilni vrec. — Ti, Švigavec, boš poslej bolj spoštljivo govoril o mojih genitalijah.
- Milena:* Kaj se je vendar zgodilo, da ste se vsi postavili na glavo? Ti kaj razumeš, dragi?
- Andrej:* Prav nič.
- Milena:* (Petru): Nenavaden papir si prinesel, da ima tako čarodajno moč.
- Peter:* (je popolnoma kos svoji vlogi): Verjemite, da sem ga nosil z vsem dolžnim spoštovanjem. Upi, ki jih polagam v novega Načelnika, so me navdihovali z brzino.
- Milena:* Saj res, na tega Načelnika sem skorajda pozabila. Posebne vrste človek mora biti, da njegovo ime zmede celo sodnijo. — Smem zvedeti zanj?
- Osredek:* To že ves čas želimo.

Osredek in Govorancar izvedeta ceremonijo: prvi stopi pred Mileno s papirjem, drugi vzame od prijatelja velik ključ in ga položi na prvo blazino, ki jo ugleda.

- Osredek:** Dragocena listina, ki vam jo izročam, nespremenljivo izraža našo vero v pravičen razrez vseh protislovij. Vi ste novi Načelnik. Zatorej: naj živi novi Načelnik!
- Vsi:** Naj živi!
- Govorancar:** Izročamo ta ključ v najbolj vredne roke, ki so ga kdajkoli nosile. Odprl vam bo vrata v naša srca in naša stanovanja. Razen te, praktične vrednosti, ima ključ tudi načelen pomen. Imenovani ste bili za konkretnega načelnika, mi pa vas, s to obdaritvijo, imenujemo tudi za častnega Načelnika naše lepe Doline.
- Milena:** *(kot da je zelo presenečena):* Ta je pa lepa. Ali ti kaj razumeš?
- Andrej:** Nič. A tako je zapisano v papirjih. Ti si novi Načelnik.
*Milena zaigra globoko premišljevanje.
Spremlja jo pozoren molk.*
- Milena:** Če je tako, pa začnimo vladati. — Mirno! Godba!
Dolinci v hipu izpolnijo povelje. Godba intonira narodni napev »Na planincih sončece sije«.
- Milena:** Dovolj. Sedite!
- Milena:** Sedite!
*Dolinci zamañ gledajo za stoli.
Dolinci sedejo na tla.*
- Milena:** Smejte se. Glasneje!
Dolinci ubogajo.
- Milena:** Dovolj! — Recite trikrat: hov, hov, hov.
Dolinci spet poslušajo povelje.
- Milena:** Razločneje!
Dolinci govorijo razločno.
- Milena:** Vstanite! — Vidim, da znate ubogati. Potemtakem ne bo težav z vami.
- Govorancar:** Ne bo težav.
- Osredek:** Nádejamo se, da boste prizanesljivo spregledali naše pomote.
- Milena:** To bomo videli jutri. Zdaj bomo najprej praznovali.
Milena z očmi poišče Švigavca.
- Milena:** Pridi sem!
- Švigavec:** Vedel sem, da bo najprej padlo po meni.
- Milena:** Kaj si vedel?
- Švigavec:** Bolj malo. Že spet sem se osmukal.
- Milena:** No, vidiš. — Prej si mi razodel, da je pisanje tvoja strast. O zajetnem romanu si govoril.
- Milena:** Govoril sem.
- Švigavec:** Imenujem te za zapisnikarja.
Švigavec se skorajda oddahne.

- Milena:* Vzemi papir in svinčnik. Piši. — Naročamo veselico, ki naj jo plača moj namestnik. Veselica bo čez dve uri. Dolinci naj do takrat operejo svojo duševnost, ušesa in perilo. Razen tega naj zakoljejo petindvajset prašičev in podobno število krav, če jih imajo. Vino bodo plačali na obroke. Če bo kdo kradel, ga bomo imenovali na drugo mesto. Najlepše hiše lahko okrasite s čitljivo pisavo napisanimi pregovori. Do sedme ure zjutraj ne sme zalajati noben pes. — Mirno! Godba!
- Osredek:* Vse za novega Načelnika. Njemu v čast, njemu v korist. — Mirno! Godba!

ZASTOR

TRETJI DEL

Baraka je že toliko urejena, da lahko služi za gostišče. Osušek in Pentlja urejata še zadnje podrobnosti okoli stolov in ostalih predmetov. — Švigavec z ironijo opazuje njun posel.

- Pentlja:* Ukazano je bilo nekoliko bolj na levo.
Osušek: Toda zadnji trenutek so ukazali nekoliko bolj desno.
Pentlja: Nekaj lepo vzgojenih nageljnov tudi ne bi škodilo.
Osušek: Nikakor ne bi škodili.
Pentlja: Da bi le bili Načelnik zadovoljni.
Osušek: Storila sva vse, kar sva mogla.
Švigavec: Ponorela je Dolina, in vidva z njo.
Osušek: Treba je ubogati.
Pentlja: V Dolini bo zdaj red, pravijo Načelnik.
Osušek: Govorancar je moral pet minut v kotu delati težno stojo. Za kazen, ker je govoril dve minuti preveč.
Pentlja: Osredek je moral telovaditi na bradlji. Da bo malo shujšal, so rekli Načelnik. Kaj vse si moral početi ti, Švigavec.
Švigavec: Molčita! Mar naj vsa Dolina zve za to sramoto? Kaže, da bomo še potrebovali drug drugega.
Pentlja: Beži no. Zdaj Načelnik mislijo za vse.
Švigavec: Policaji se sprehajajo po Dolini.
Pentlja: To je že urejeno. Načelnik so ukazali njihovemu poveljniku, naj jih vse do zjutraj pozapre. Tako bodo vsaj enkrat mirno spali, so rekli.
Švigavec: Pa tisti debeli, ki tako vneto ogleduje vrata?
Pentlja: Njega so pustili za spomin. — Pojdiva, preklja. Naročili so, da morava pred vrati pričakati goste.

Osušek in Pentlja odideta. Švigavec ostane sam.

- Švigavec:* Moram zvedeti, ali je to res, kar pravi, da je: ali je res Načelnik? Ali je morda celo več, ali pa sploh ni nič? In če ona ni, kdo je tisti, ki je? Kdo je tisti, ki ga moram ob pravem času zajahati? Če ona ni, potem bo tisti, ki je, pospravil z vsemi tistimi, ki so zdaj. Jaz nisem bil še nikoli, potemtakem moram biti nekoč. Razvoj pleše v kolo-barju: vrtiljak je isti, sedala so ista, menjajo se samo odjemalci. Ostro moram opazovati, da bom v tem vrtenju našel kaj primernega tudi za svoje sedalo.

Zunaj se slišijo glasovi in Pentljin smeh.

- Švigavec:* Zdaj pa narahlo in obzirno.

Švigavec se umakne. Vstopita Osredkar in Osredkarica. Njun psihični volumen

je že tako v znamenju obljubljenega sprejema, da celo v praznem prostoru vidita ljudi. Na pamet sta se naučila govoranco, ki bi jo rada čimprej poslala v eter. Z vsem navdušenjem izpolnjujeta prostornino prazne sobe.

Osredek: Pozdravljeni. Saj ni potrebno, zares ne zasluživa tolikšne pozornosti. Jaz in moja žena sva skromna človeka.

Osredkarica: Tako ljubek domek. Se solato bi lahko gojili v njem. Neverjetno, kaj lahko pomeni kultura, če je združena z okusom.

Osredek in njegova žena govorita drug drugemu.

Osredkarica: Vi ste zares pravi gospodinjski fenomen.

Osredek: Človek je človek samo, če je človek.

Osredkarica: Joj, ta modrost.

Osredek: Razobesiti bi morali vse, ki mislijo drugače.

Osredkarica: Kakopak. Lepo po vrsti bi jih morali razobesiti. Tako kot perilo.

Govorita hkrati, obrnjena vsak v svojo smer:

— Nikar se ne opravičujte. Nekaj minut telovadbe nam zares ni škodilo. To vendar spada k stvari. Človek je človek samo, če je človek. —

Vstopita Govorancar in Govorancarka. Doživljata isto kot njuna predhodnika.

Govorancar: Dolina je moja ljubezen.

Govorancarka: Kakšna sreča, da smo dobili takšnega Načelnika.

Govorancar: Tako mile dlani ima. Nikogar ne bo zadavila.

Govorancarka: Če bi ostali sami, bi lahko nehote koga prijeli za vrat.

Govorancar: Kot Gvadalkivir...

Govorancarka: Kot Gvadalkvir šumi naš Načelnik.

Vstopi Pentlja in zmoti to besedno žuborenje.

Pentlja: Gredo!

Osredek: Kdo gre?

Pentlja: Načelnik gredo.

Osredek: Kaj ni že tu?

Pentlja: Gredo! Joj, kako so lepi.

Govorancar: S kom pa smo se potemtakem pomenkovali?

Pentlja: Ne vem s kom. — Skozi okno pogledjte. Kakšen prizor! Človek bi se razkvasil od sreče.

Pentlja odfurja ven.

Osredek: Kaj takega.

Govorancar: Sramota.

Osredek: Za nos so naju povlekli.
Govorancar: Zaman sva govorila.
Osredkarica: Kdo pa si je drznil misliti, da nista navzoča.
Govorancarka: Hoteli smo vse najboljše.

Na oknu se za hip pokaže zelo okrogel, nasmejan obraz. Osredek ga zagleda in zavpije.

Govorancar: Kaj pa je?
Osredek: Videl sem.
Govorancar: Kaj si videl?
Osredek: Skozi okno je gledalo. Debel obraz je imelo in smejalo se je.
Govorancar: Slabo znamenje. Le kaj bi utegnili biti?
Osredkarica: Sinoči se mi je sanjalo, da je luna rigala.
Govorancarka: To pa ni dobro. Brez kamilic ne bo šlo.
V terpentinu namočene koprive lajšajo prebavo.
Osredek: Le kako se bo vse to razvilo. Pri bivšem Načelniku smo vsaj vedeli, pri čem smo.

Na oknu se prikaže Švigavec.

Švigavec: Ste videli?
Osredek: Smo. — Nekaj se je svetilo, nekaj je gledalo skozi, nekaj se je smejalo.
Švigavec: Oblast se je začela zanimati za nas.
Govorancar: Ko bi se vsaj. Oblast ljubi rodoljube.
Osredek: Čim pohlevnejši so, tem raje jih ima.
Govorancar: Če se med sabo davimo, oblasti s tem nič ne motimo.
Osredek: Seveda ne. To ne spada v pristojnost oblasti.
Govorancar: Oblast je pač oblast.
Osredek: Oblast se za davljenje in podobne malenkosti vendar ne utegne zanimati. To spada v pristojnost morale.

Švigavec se umakne.

Osredek: Ampak ta dva, se pravi ona, je od oblasti postavljen Načelnik.
Govorancar: ... To je tisto.
Osredek: Kar oblast stori, vse prav stori. Oblasti se človek ne sme dotakniti. Oblast je kot bog: na oblakih sedi in ogleduje zemljane. Oblast se lahko zmoti, človek se ne sme.
Govorancar: Razumljivo.
Osredek: Oblast lahko zamenja samo oblast. Potem oblast sporoči ljudem, kako je oblast odstavila slabšo in imenovala boljšo oblast. Ampak dolgo najbrž ne bo trajala.
Govorancar: Oblast, misliš?
Osredek: Pregrešno bi bilo kaj takega misliti. Oblast bo našla kako luknjo še potem, ko bo že konec sveta.
Govorancar: Pravilno.

Oba nekaj časa molčita.

Osredek: Ohja.
 Govorancar: Kdo ne bo dolgo trajal?
 Osredek: Ona in on ne bosta dolgo trajala.
 Govorancar: Aja. Načelnika ne bosta dolgo trajala.
 Osredek: Menim, da ne bosta.
 Govorancar: Saj smo ju že hoteli (*pokaže z roko*), pa je oblast sklenila drugače.
 Osredek: Kakopak. Oblast premišlja globlje.
 Govorancar: Včasih tudi nekoliko potrpi.
 Osredek: Višji interesi, veš.
 Govorancar: Mi ne moremo vsega razumeti.
 Osredek: Kakopak. Oblast misli. Mi pa smo izvršna oblast.

Spet molčita in premišljata.

Osredek: Tako lepo vrvico sem pripravil.
 Govorancar: Pa ni šlo.
 Osredek: Ona bi bila prav čeden kužek.
 Govorancar: Malo preveč grize.
 Osredek: Pa še Načelnik je povrhu.

Oba mislita.

Govorancar: Ozvezdje pa tako.
 Osredek: Sama bleščava.
 Govorancar: Luna bo počila.
 Osredek: Vsakih sto let se to dogaja.
 Govorancar: Potem nastopi spet oblast.
 Osredek: In midva z njo.

Vstopi Pentlja, za njo Osušek. Nato Dolinci in Dolinke.

Pentlja: Gospod namestnik, Načelnik so že čisto blizu!

Osredek in Govorancar se komaj znaj-deta. Zunaj zabrni debela trobenta. Pri-korakajo Dolinci: vsi so podobno oble-čeni in počesani. Postavijo se kot sveč-niki, sijejo v vzornem redu. — Pride Milena in za njo Andrej. Oglasi se kla-rinet.

Milena: Zame je glasbe dovolj. — Ljudstvo, ki je ostalo zunaj, naj vriska in prepeva. Napije in naje se naj do sitega. Nakar mu odrejamo dva dni počitka. Naš pomenek pa bo krenil v drugo smer. Ste vsi zbrani?

Osredek: Smo.

Milena: Zlodjevca ne vidim.

Švigavec: (*se nenadoma pojavi*): Mene pogrešate?

Milena: Lahko sedete, ali stojite. V tem pogledu vam puščam svo-bodo.

Milena igra poslej vlogo strogega urad-nika. Vendar tako, da se je bojijo samo

*tisti, ki so na odru, nikakor pa ne tisti,
ki so v dvorani.*

Milena: Zadeve s pokojninami in upokojitvami bomo uredili jutri. Če kdo ne more živeti, bo pač umrl. Tak je zakon narave. Navsezadnje pa ni nihče nikogar silil, da se mora postarati. — Ima kdo kakšno posebno vprašanje?

Dolinci molčijo.

Milena: Tako je prav. — Vsak naj seže po najbližjem kozarcu in naj ga izprazni do dna.

Dolinci pijejo. Švigavec se obotavlja.

Milena: Do dna.

Švigavec: Kiselkast okus ima to vino.

Milena: Do dna, sem rekla.

Švigavec uboga.

Milena: Vino ni pomaranča. (*Govorancarju*) Ponovi!

Govorancar: Vino ni pomaranča. — S tem dejstvom popolnoma soglašam.

Milena: Brez okraskov, prosim. — Hruške dozorijo spomladi. (*Osredku*) Ponovi!

Osredk: Hruške dozorijo spomladi. — Vendar z ozirom na letne čase...

Milena: Z ozirom na letne čase, dozorijo včasih tudi prej.

Ima kdo še kakšno vprašanje?

Govorancarka: Glede otroških vozičkov sem mislila... Kakšno ceno bi vi najbolj priporočili?

Milena: Tako, da bo primerna za dojenčke. — Še kaj?

Osredkarica: Ali bomo avtobuse še uporabljali?

Milena: Ne. Poslej bomo hodili peš. To komando sem že objavila.

Osušek: To je pravi Načelnik.

Pentlja: Rekla sem: kaj takega potrebujemo.

Vstopi Peter. Ceremonialno poda Mileni dve kuverti. Milena odpre manjšo. Navzoči so trdi od pričakovanja.

Peter: Hiteti morava.

Andrej: Bova, ne skrbi.

Peter: Ko se prikaže obraz, je konec igre. Vsaj za vaju dva.

Andrej: Že prav.

Peter odide. Milena pregleduje vsebino kuverte, njen obraz je narejeno zaskrbljen.

Milena: Zdaj pa še to.

Andrej čita papirje.

Milena: Hudo, kaj?

Andrej: Hudo. Ampak ukaz je ukaz.

Milena: Ni druge možnosti?

Andrej: Ni je?
 Milena: Ubogi Dolinci.

Obrazi navzočih so zares ubogi.

Milena: Z najbolj pristojnega mesta sem prejela nujno priporočilo. Neumnosti, ki ste jih počeli za časa bivšega Načelnika, so take narave, da moramo zavoljo njih jutri ob petih popoldne enega od vas obesiti. — Kdo bo žrtev, določite sami.

Osreddek: Zdaj pa imamo oblast.

Milena: Slišali ste. Hitite.

Osreddek: (Pentlji): Pomagaj, rotim te, pomagaj Dolini.

Govorancar: (Osušku): Stori kaj za nas, vse življenje ti bomo hvaležni.

Pentlja: Naj se Načelnik usmili naših grehov.

Osušek: Niso tako debeli, da bi morali zavoljo njih viseti.

Pentlja: Nobeden ni trši od oreha.

Osušek: Kura znese večja jajca, a jo zato ne obesijo.

Pentlja: Prizanesite Dolini.

Milena: Ne morem. Ne smem.

Osušek: Če je tako, če ste taki...

Milena: No, kaj?

Osušek: Če ste taki, vas ne priznam.

Dolinci so presenečeni. Pentlji gre na jok. Zunaj se oglasi debela trobenta. Andrej vstane in ponudi Osušku vina.

Andrej: Pij.

Dolinci se oddahnejo.

Andrej: To ne velja za vas.

Osreddek: Slišali ste našo prošnjo.

Milena: Zaman.

Govorancar: Čuli ste naše argumente.

Milena: Zaman. Ukaz je ukaz. Hitite, mudi se mi domov.

Dolinci so zbegani.

Osreddek: Če je zadeva res tako na ostrini, potem se pač moramo odločiti.

Govorancar: Človek se mora vsak dan sproti odločati. To je njegova usoda na tem svetu.

Osreddek: Vsak dan drugače se je treba angažirati.

Govorancar: Zadeva je potemtakem taka, da bi predlagal...

Osredkarica: Moj mož bo sodnik.

Govorancar: Takšna je tudi moja misel.

Govorancarka: Moj mož bo tožnik.

Osreddek: Sprejeto.

Govorancar: Zadeva je potemtakem taka, da moramo premeriti naše življenje in določiti tistega, ki bo plačal svoj dolg.

Osreddek: Ni nas veliko zbranih. Komaj dva ali trije pridejo v poštev za obravnavo.

- Andrej:* Pameten predlog.
Milena: Tiho.
Osušek: Menim, da bivši načelnik ni toliko kriv, da bi ga obesili. Če pa je že človeški napredek take narave, da mora zmeraj koga obesiti zato, da se lahko imenuje napredek, predlagam, da napredek izkoplje kosti predbivšega načelnika in jih obesi.
Osredek: Menim, da ta medklic ni bil umesten. Viseti morajo živi, ne mrtvi. Mrtve lahko kvečjemu rehabilitiramo.
Osredkarica: Tako je. Človek je človek samo, če je človek.
Govorancar: Razen tega o bivšem načelniku sploh nismo govorili.
Osredek: Tudi to je resnica. — Nadaljujmo.
Govorancar: V tem konkretnem primeru je potrebna hitra intervencija pristojnih organov na zgoraj opisani način in hitro ukrepanje pristojnih kaznovalnih organov po predhodni ugotovitvi utemeljenosti ovadbe.
Milena: Temu se pravi zgodovinska raziskava.
Andrej: Tiho.

Pentlja ima nenavadne ideje.

- Pentlja:* Nageljček.
Osredkarica: Kaj pravite?
Pentlja: Nageljček, moj mož. Zadovoljen je z enim kvadratnim metrom življenjske površine. Ostalo je prepustil občestvu.
Osredkarica: No, no?
Pentlja: V botaničnem vrtu je navsezadnje le zrasla tista cipresa. Ampak na sadje že lezejo muhe. Vsi vemo, da strah ni strah, če je votel.
Andrej: Vam ni dobro, botrica?
Pentlja: Ni dobro. Kozarci, vino, zaklani prašiči. Pa še sodnija. Kadar se vrstijo dogodki v takem zaporedju, se moja prištevnost zmanjšuje.
Osušek: Tako pravično sva krtačila tiste mize. Za gostijo sva jih pripravljala, ne za sodnijo.
Švigavec: Preveč hiteti ni zdravo. Človek nikoli ne ve, v katero smer bo krenil napredek.
Govorancarka: Z lastnimi grehi ropotaš.
Osredkarica: Prej si nas pa hujskal!
Švigavec: Svaril sem, samo svaril. Ponižanje je zdaj razdeljeno na enake dele. Premisliti je treba, kateri del lahko pogrešimo.
Osredek: (Govorancarju): Nekaj namiguje.
Govorancar: Previdno z njim. Veliko ve, in dolg jezik ima.

Zunaj se oglasi debela trobenta.

- Milena:* Hitite s sodbo.
Govorancar: Takoj se bo zgodilo.
Osredek: Naprej stopiva, da naju ne bodo motila tuja mnenja.
Osredek in Govorancar stopita v ospredje.

Osreddek: Začeti bo treba.
 Govorancar: Ne kaže drugače.
 Osreddek: Hm.
 Govorancar: Ohja.

Premišljujeta.

Osreddek: Kje ga bomo obesili?
 Govorancar: Bomo že našli primeren prostor.
 Osreddek: Misliš?
 Govorancar: V Dolini je še nekaj zemljišč, ki niso obljudena.
 Osreddek: Težava bo z lesom.
 Govorancar: Les bomo plačali iz prihrankov načelnštva.
 Osreddek: Dobra misel.
 Govorancar: Potemtakem bo šlo.
 Osreddek: Bo. — Ampak z njim bodo težave.
 Govorancar: S kom?
 Osreddek: Nekoga morava vendar določiti.
 Govorancar: Misliš, da bo protestiral?
 Osreddek: Taki zmeraj protestirajo.
 Govorancar: Reve.
 Osreddek: Kapniki. — Torej?
 Govorancar: Ti si sodnik, ti povej ime.

Premišljujeta.

Osreddek: Vrv, meniš, bo dovolj debela?
 Govorancar: Debele smo izvozili. Shramba je že precej prazna.
 Osreddek: Potemtakem nate ne morem računati?
 Govorancar: Sploh ne. Zame ni primerne vrvi. Jaz bom večno živ.
 Osreddek: Kakopak.
 Govorancar: Pa ti?
 Osreddek: Jaz ne prenesem nasilja.
 Govorancar: Pravilno.
 Osreddek: Midva torej ne prideva v poštev.
 Govorancar: Midva sva zaščiteni.
 Osreddek: Glede lesa in zemljišča je torej stvar urejena.
 Govorancar: Do zadnje podrobnosti.
 Osreddek: Potemtakem naj visi on.
 Govorancar: Razumljivo. Z drugimi ne moreva računati.

Zunaj zaigra debela trobenta. Dolinci pričakujejo razsodbo.

Osredkarica: Nihče glasu lepšega nima kot naše trobente.
 Govorancarka: Nihče bolj pravično ne loči vodà od potokov.
 Osredkarica: Drugi se bijejo dalje in krik neznanski se dviga.
 Govorancarka: To je dejal in v slehernem zdramil pogum in gorečnost.
 Vsi: To smo dejali:
 nočemo več rogovil in drugih prikazni.
 Naj mre, komur beseda dolinska ni sveta.

Človek ne more kaj prida upreti se zoper človeka, kajti visel bo vsakdo, ki bo spoznan za zločinca.

Debela trobenta odigra še en heksameter.

Osredkarica: Naj sodba se čuje vsevdilj.

Naj troblja izusti besedo.

Govorancar: On.

Osredek: Osušek, kakopak.

Svigavec: Modra razsodba, bi rekel.

Osušek, razumljivo, prekine to ritmizirano prozo.

Osušek: Jaz?

Osredek: Ti.

Osušek: Pa ravno jaz! Dobro sem hotel Dolini. Prosil sem za vas.

Osredek: Taka je reč, da smo nekoga morali obsoditi.

Osušek: Naj hudič pobere še sonce, če na svetu ni več pravice.

Govorancar: Reč je tudi taka, da dolina živi ihtavo in zmeraj potrebuje kozle za svojo prehrano.

Osredek: Ropotuljica je namenjena otrokom, sodba obsojencem.

Tonaliteta sončnih žarkov ima svoj osnovni spektrum.

Osušek: Ampak to mene čisto nič ne briga.

Osredek: V kakšni zvezi pa je šolen s sadjem, in sadje z oblastjo? Pa le obstaja ta zveza. Vse stičnice živijo od svojih zvez in dobre napeljave.

Osušek: Kaj je z mano, vprašam? Kaj sem sploh jaz tale hip? Ali sem še Dolinec, ali sem že kozel?

Svigavec: Hitita, sodnika.

Andrej ne vzdrži več. Milena in Andrej govorita glasno, Dolinci slišijo njun pogovor.

Andrej: Dovolj je tega, dovolj!

Milena: Zares.

Andrej: Mimo najine volje se razvijajo dogodki.

Milena: Nisi verjel, da bo tako?

Andrej: Nisem. Vse možnosti sem upošteval, na takšno nisem pomislil.

Milena: Dolinci so pokazali svoj obraz. Prav je, da ga vidiš povečanega.

Andrej: Ustavi jih. Končaj s to rečjo.

Vstopi Peter. Očitno je ugotovil, da je že čas. Gre k Mileni in ji nekaj šepeta na uho.

Osredek: Kako ste rekli?

Govorancar: Kaj ste rekli?

Milena: Pomota, sem rekla.

Govorancar: Imate morebiti pomisleke glede na obsodbo?

Milena: Da.
 Govorancar: Pretehtala sva vse možnosti. Zbrala sva zares najbolj primernega.
 Milena: Sodba je neveljavna.
 Švigavec: Sumil sem. Vedel sem, da nas nekdo vleče za nos.

Dolinci so globoko užaljeni.

Osredek: Doslej se ni še noben Načelnik vmešal v naše smrti.
 Milena: Jaz pa se bom!
 Pentlja: Zahvaljeni.
 Govorancar: Dolina ima svoje zakone. Tujec se ne more privaditi nanje, ker so to naši zakoni. Po njih smo živeli, po njih smo se ravnali. Te svoboščine nam je pustil še vsak načelnik.

Švigavec podpihuje.

Švigavec: Korajžno v boj za svoje pravice. Rečem vama, da ne bo dolgo trajalo. Skozi okno vidim znamenja, ki obetajo naglo spremembo.

Vsi: Spoštujte naše navade, v stoletjih vojna pridobljene. Spoštujte zakone nepisane, a v blagor Doline spočete. Spoštujte naš kruh in sol gostoljubja. Komur bi na pamet prišlo, da žalil obrede bi naše, bo v prah poteptan.

Modrina naših oči bo gledala sivo, srce, sicer dobročutno, prižgalo bo plamen vojaka.
 Švigavec: Lepo povedano in natančno.

Osredek: Čuli ste naše zamisli. Slišali ste, kako mi orjemo polja. V imenu vseh Dolincev prosim: pustite nam naše svoboščine. Pustite, da sdimmo, kot se nam zdi prav.

Milena: Sodba ni veljavna.

Dolinci prikrito ugovarjajo. Milena po-grabi najbližji predmet in udari z njim po mizi.

Milena: Mir!

Ukaz je ukaz. Dolinci ubogajo.

Milena: Sodba ni veljavna. To ni moj ukaz. Tak je ukaz oblasti. — Videli ste, da sem pravkar sprejela sporočilo.

Osredek: Če je tako ...

Govorancar: Mi tega nismo vedeli ...

Osredek: V tem primeru bi še malo potuhtali.

Milena: Nič ne boste potuhtavali. — Nadalje sem prejela ukaz, da moram takoj na pot. Na važno pot, ne pozabite tega. Hkrati s tem ukazom so mi poslali tudi novo kuverto. Samo pogledjte, kako je velika.

Osredek: Pol metra.

Milena: Pol metra in še malo čez. — Ta kuverta je pomembnejša od prve kuverte. Zategadelj je tudi bolj zapečaten. V

nej so navodila: horizontalna, vertikalna in diagonalna. Se pravi, da bo za vsakega nekaj. Kuverto naj čuva moj namestnik.

Osredek sprejme kuverto. Dolinci se počutijo boljše.

- Osredek:* Kuverta je tu, navodila so tu, kaj bi še več.
Govorancar: Hvala bogu. Za nekaj let smo spet preskrbljeni.
Osredek: Kdaj jo ukažete odpreti?
Milena: Vse boste zvedeli o pravem času.
Osredek: Razumem.
Govorancar: Hvala.
Peter: Čas je. Mudi se.
Milena: Že grem. Tile načelniški posli človeku zares ne dopuščajo, da bi se do kraja pogovoril s svojim ljudstvom.
Andrej: Dolinci goreči, veselo stražite svoje navade. Gojite svoj debeli smeh in svoje neštete radosti. Ko se vrnemo, vam ne bomo darovali šolna s sadjem. Premalo je to za vaša usta. Korito vam bomo prinesli. V njem boste lahko do siteda prežvekovali svoje opravke...
Milena: Dovolj!
Peter: Mudi se. Hitita. Poskrbel sem, da bo pot udobna in varna.

Odhajajo. Nenadoma Milena vzdikne, kot bi se spomnila nečesa pomembnega. Poišče masko zlodeja in jo obesi na vidno mesto.

- Milena:* Skoraj sem pozabila na to obličje. Zakrpala in popravila sem škodo, ki jo je napravil moj bič. Zdaj ima spet stari smehljaj in sije v najlepših barvah. — Srečno!

Odidejo. Zunaj se trobenta napne do take moči, da zaboli ušesa. Nato mir in tišina.

- Svigavec:* Hudiča sta.
Govorancarka: Prej bi to na glas povedal.
Osredkarica: Samo šepetal si.
Svigavec: Kdo me je utišal, če ne vedve.
Govorancar: Počasi, da se spet ne porazgubimo.

Osušek plane nenadoma v jok. Pentlja ga tolaži, kolikor pač zmore.

- Pentlja:* Miruj, preklja. So pač taki časi, da je zmeraj kaj novega. Poglavitno je to, da te ne bodo obesili. Dokler imaš vrat, se bo tudi glava sukala.
Osušek: Drugače vidim kot prej. Vse barve so zmešane.
Govorancar: Bomo že poskrbeli, da boš spet prav videl.
Osredek: Zverine, kramarji, kontrabantarji! Ali smo Dolinci sploh še ljudje? Kdo bo zdaj koga požrl, ko smo spet sami! Kdo

bo zdaj na vrsti? — Hitro navijajte cene za človeške duše, hitro. Pleskajte ceste in zidove, napolnite izložbe s svojo gnilo robo!

Pentlja: Nikar, preklja. Saj ne veš, kaj govoriš.

Osušek: Nosovi so nam tako otopeli, da tudi poštenega kravjaka ne znamo več povohati.

Osredek: Mirno!

Osušek prvič ne uboga.

Osušek: Vse, kar je kaj vrednega, sproti skrotovičijo vaši kramarski prsti. Dolinska svetinja je umazanija, so v beton nagneteni ljudje, tako na gosto položeni drug na drugega, da bodo kmalu vse pisarne tega sveta premajhne za eno samo, ubogo Dolino.

Dolinci poslušajo in strmijo. Zunaj se sliši nekaj taktov pogrebne koračnice.

Svigavec: Ta človek se je sam obsodil.

Govorancar: Hudo je, če se kdo tako daleč spozabi.

Svigavec: Kot bi ga kdo nahujskal, tako je govoril.

Osredkarica: Po mojem ni več prišteven. Takim je treba prizanesti.

Svigavec: Onadva sta ga nahujskala. Njun jezik govori.

Govorancar: Pst!

Osredek: Za zdaj je ona še zmeraj naš Načelnik.

Svigavec: Enkrat sem vas že svaril.

Osredek: Razen tega imam v oskrbi tole veliko kuverto. Ta kuverta je kuverta oblasti. Če oblast komu izroči tako veliko kuverto, pomeni, da mora prekleto zaupati vanj.

Govorancar: Tej resnici ne kaže ugovarjati.

Pentlja: Kaj pa bo z njim?

Govorancar: Z njim, kaj bo?

Pentlja: Z njim, ki ste ga sodili.

Govorancar: Zanj sprašujete? On je vendar pomiloščen.

Pentlja: Torej ga ne boste spet izbrali za kozla?

Osredek: On me tale hip ne zanima. Nimam časa, da bi se zanj zanimal. Sodišče ga je obsodilo, oblast ga je pomilostila. Prav. Jaz sem človekoljub. Če komu oblast dovoli še nekaj let živeti, naj živi. V te stvari se ne bom mešal, čeprav sem že prej povedal, da mi niso všeč nasilne kršitve naših pravic.

Govorancar: Tale hip nas on res ne utegne zanimati. Menim, da je že bivši.

Osredkarica: Kaj bo rekel Načelnik? Načelnik ga je imenoval čebelica.

Osredek: Saj ga ne bomo obesili. Čebelica naj kar živi.

Govorancar: Zdaj je za nas zanimiva tale mogočna kuverta.

Govorancarka: Ko bi človek poznal njeno vsebino.

Govorancar: Ko bi jo poznal.

Osredek: To je tisto.

- Govorancarka:* Čisto narahlo bi lahko poškilili v njeno notranjost.
- Osredkarica:* Vsaj na pol bi jo lahko odprli.
- Pentlja:* Kaj misliš ti, preklja?
- Osušek:* Meni je vseeno. Zavoljo mene jo lahko tudi pojedó.
Če se jim kuverta smili, naj použijejo mene.
- Govorancar:* Potemtakem bi pogledali.
- Osredek:* Pogledali bi že, če bi vedeli, kakšne vrste šah igra ta Načelnik.
- Govorancarka:* Saj.
- Osredkarica:* Saj, saj.
- Govorancar:* Pa jo ogledujmo bolj od daleč. Morda se nam bo odprlo.
Osredek, Govorancar, njuni ženi in nekaj Dolincev ogledujejo in otipujejo kuverto. Pentlja in Osušek sta osamljena. Svigavec spet plete svojo intrigantsko poezijo.
- Svigavec:* Res ne vem več: kdo je žoga, kdo je lopar? Ali je ta kuverta resnica, ali ni? Ne bi bil rad na novo osmukan, ko že skoraj ni več peresa na meni.
Na oknu se spet pokaže okrogel, nasmejan obraz.
- Svigavec:* Če je to, kar gleda skozi okno, zares oblast, videz pa ima tak, če je to obraz in postava oblasti, bi morda vsaj na gospodarskem polju našel kak skrit kotiček za svojo dejavnost.
- Pentlja:* Spet pleteš mreže, pajek.
- Svigavec:* Živeti je treba. Oni so zbrani okoli kuverte, jaz razmišljam o svoji prihodnosti.
- Pentlja:* Kar razmišljaj. Enkrat boš že sedel na strelovod.
- Svigavec:* Tile so hujši od mene.
- Pentlja:* Vse je ista figa. Kdo bo koga požrl, to je dandanes narodna poezija.
- Svigavec:* Skozi okno poglej.
Pentlja pogleda skozi okno. Vzklikne od presenečenja.
- Pentlja:* To je pa res debelo.
Dolinci, ki so ogledovali kuverto, se na ta poziv zazrejo v okno.
- Osredek:* Okrogel obraz.
- Govorancar:* Nasmejan.
- Osredek:* Šegav.
- Govorancar:* Čigav?
- Osredek:* Kdo ve čigav?
- Govorancar:* Prejšnji obraz?
- Osredek:* Prejšnji.
- Govorancar:* Obraz oblasti?
- Osredek:* Obraz oblasti.

Obraz se še nekoliko bolj porine skozi okno in se še naprej molče smehlja.

- Govorancar:* Po kuverto ste prišli?
Osredek: Skrbno jo čuvamo.
Govorancar: Vemo, da je notri zapisana naša bodočnost.
Osredek: Izročili vam jo bomo, kot je bilo naročeno. Zdaj je prišla naša ura.
Govorancar: Dvignite prapor!
Osredek: Volja bogov nam je sveta, častimo Olimpijce modro: poljedelske novice, estetski nasveti, kako se obnašaj, upravljaj kako, kaj zmoreš, kaj znaš, vse to je vnaprej preskrbljeno.
Govorancar: Storili smo, kar se je dalo: nekaj smo že pokončali, ostalo še bomo.
Osredkarica: Mi smo zaščiteni. Potihoma vladamo, a krepko!
Govorancarka: Mi smo tabu!
Osredek: Svetovi se križajo zgoraj.
Govorancar: Spoznanje le-to zasluži medaljo.
Osušek: Hvala lepa. Enkrat ste me že obesili, to bo zame dovolj. Rad bi si poiskal drugo službo.
Pentlja: Jaz tudi. Odpovedujem pokorščino. Kdo ve, če ne boste moje kosti poklonili najnovejšemu Načelniku.
Švigavec: Ste slišali, Dolinci? To diši po upor.
Osredek: Molčite!
Govorancar: Molk je zlato.
Osredek: Kaj se bo zgodilo jutri, bomo sklenili jutri. — Mirno! Godba!

Godba zaigra, Dolinci stojijo mirno.

ZASTOR